

ערבות

המועצה האזורית הערבה התיכונה | גליון 78 | תמוז תשע"ח | יולי 2018

שרידים מתעוררים

ממצאים ארכיאולוגיים בערבה מספרים סיפור שלוקח את הצורך במציאת מים לחקלאות והובלתם, צעד אחד קדימה וחושפים את שיטת הולכת מים שהומצאה באירן באלף הראשון לפני הספירה ונמצאה בין השטחים החקלאיים מצפון למושב עין יהב. עמ' 14

רועי גלילי על ממצאים
ארכיאולוגיים מפתיעים בעידן
עמ' 32

הראל שקלאר מנהל מכינת
עין יהב מסכם שנה במכינה
עמ' 22

שיחה עם נדב אילון על החיים
ועל הביטחון בערבה
עמ' 18

בעל חברה, מנהל כספים,
מזרחי-טפחות עסקים מציע לך
מגוון כלים, שיטיסו אותך קדימה

שירות אישי
 בעולם דיגיטלי:
 בנקאי אישי גם
 ב-SMS ובמייל

המכללה
 לעסקים

מגוון פתרונות
 אשראי, מימון
 וסחר בינלאומי

משכנתא
 לעסקים

הלוואה מקרן
 המדינה

תבדוק את מזרחי-טפחות עסקים
 ותתחיל ליהנות מהתחרות

לפרטים נוספים:

סניף דימונה - שדרות הנשיא, מרכז מסחרי, 076-8040560 שלוחה 6

סניף אילת - שדרות התמרים 1, 076-8040700 שלוחה 6

*8860

מזרחי טפחות
עסקים

חדשות ערבה

שלום לכולם,

ילדי הגנים, תלמידי בתי הספר וחניכי המכינות סיימו את שנת הלימודים ויצאו לחופשת הקיץ שהחלה לפני כמה ימים. יחד איתם יצאו גם צוותי החינוך לחופשה, והם נערכים לקראת השנה הבאה.

המועצה, מרכז הקהילה ובתי הספר התכוננו לקראת חופשת הקיץ והכינו פעילויות מתאימות לילדים ולבני הנוער. כדי לתת מענה מיטבי לכל גיל, תוך שימת דגש על השתתפות השכבות הבוגרות, הוקמו קבוצות חשיבה משותפות עם הנוער, שמטרתן הייתה ליצור תכנים המתאימים להם, ואשר ירצו לקחת בהם חלק. לשכבות הצעירות נפתחו קייטנות מגוונות ועשירות בעשייה ותוכן. הקייטנות פועלות בפריסה שתאפשר פעילות במשך כל החופשה.

בבית הספר 'שיטים דרכא' סיימו את שנת הלימודים האחרונה 48 בוגרי י"ב. 11 תלמידי המחזור הראשון של תוכנית 'אדם ואדמה' סיימו גם הם את לימודיהם. הבוגרים יוצאים לשרת בצבא, בשנת שירות או במכינות הקדם צבאיות. 98 חניכים סיימו בחודש שעבר את השנה בשלוש המכינות בערבה (חצבה, פארן ועין יהב) ומתגייסים לצה"ל. אנחנו מאחלים לכולם עשייה משמעותית והרבה הצלחה - שובו הביתה בשלום.

בחודש שעבר התקיים פסטיבל מחול ותיאטרון בערבה "חולות במה", שלושה ימי תרבות ומופעים מלאים בתוכן ובכישרון. בכל שנה הפסטיבל מתקדם צעד נוסף קדימה ופורץ את גבולות הדמיון והעשייה. השנה התקיימו במופע שיתופי פעולה בין בית הספר למחול ותחום התיאטרון שהחל לפעול במרכז קהילה ערבה. הפסטיבל הסתיים במופע של להקת 'מיומנה' בהשתתפותה של עדי שלו בת הערבה ובוגרת בית הספר למחול. תודה רבה לאורנה מלכה וצופית לזראה על הפקת הפסטיבל ולמרכז קהילה ערבה על אירוע תרבותי מכובד ואיכותי.

שנת הפעילות של ה"קתדרה לוותיקי הערבה" הסתיימה, ולאור הביקוש תתקיים השנה תוכנית לפעילות גם בתקופת הקיץ. התוכנית כוללת חוגים, הרצאות, פעילויות התעמלות במים והקרנות סרטים בשיתוף קולנוע לב. לאחרונה רכשה המועצה מקרן איכותי ומתקדם המאפשר הקרנה של סרטים באיכות מעולה באולם רוזנטל. בעקבות רכישת המקרן ניתן ליהנות מחוויית צפייה מצוינת של סרטי איכות המוקרנים בטובי בתי הקולנוע בארץ. אתם מוזמנים לעיין בתוכנית הסרטים לקיץ בעמוד 21.

בברכת חופשה מהנה ובטוחה,

דוברות המועצה

קהילת הערבה

משתתפת בצערה של משפחת שדמות על מותו של

בועז שדמות ז"ל

ובצערה של משפחת אסא על מותו של

מאיר אסא ז"ל

יהי זכרם ברוך.

תוכן עניינים

3 חדשות ערבה

כתבות

14 **מים במדבר**, שרידי העבר מתעוררים

18 **היופי שבאתגר**, שיחה עם נדב אילון קב"ט המועצה

22 **מסע חדש**, על השנה הראשונה במכינת עין יהב

מדורים

26 אישון במדבר

27 עשינו עסק

28 ללוש

30 צפר צמרת

32 אבנים מתגלגלות

36 עשה זאת בעצמך

37 שירה

38 המוח: תשבץ היגיון וחידות

עורכת

רינת רוזנברג

עריכה לשונית

צופית לדרגרבר

עריכה גרפית

סטודיו ערבה

מו"ל

מועצה אזורית ערבה תיכונה

צילום שער

בני נוער בעבודות באתר עין מרזב

צילום: עינב סלע

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות

כתובת ליצירת קשר

rinat@arava.co.il

לפרסום מודעות בעיתון, צרו קשר

traffic@arava.co.il

נועה 052-4260888

חדשות ערבה

מנכ"לית המועצה

דוח שנת 2017 לתושב (הנתונים נכונים לחודש אוקטובר 2017)

לאחר שהתקבל אישור ביקורת משרד הפנים לשנת הכספים 2017, אני מתכבדת להגיש את תמצית הדוחות הכספיים לעיונכם.
רויטל טריפלר, רו"ח, מנכ"לית המועצה

מאזן		
2016	2017	נכסים
3,223	7,063	רכוש שוטף השקעות השקעות לכיסוי קרנות מתוקצבות ואחרות גרעון מצטבר בתקציב הרגיל גרעון סופי בתב"ר גרעונות זמניים נטו בתב"ר
250	232	
2,614	2,682	
-	-	
-	-	
3,816	2,604	
9,903	12,581	סה"כ
2016	2017	התחייבויות
6,593	5,977	התחייבויות שוטפות קרן לעבודות פיתוח ואחרות קרנות מתוקצבות
598	3,787	
2,614	2,682	
98	135	עודף מצטבר בתקציב הרגיל
		עודפים זמניים נטו בתב"ר
9,903	12,581	סה"כ
2015	2016	עומס מלוות לסוף שנה
5,922	5,134	

נתוני ביצוע התקציב הרגיל					
הכנסות	תקציב 2017	ביצוע 2017	%	ביצוע 2016	%
הכנסות עצמיות	31,706	31,489	66.14%	31,224	75.10%
השתת' משרד החינוך	8,669	9,984	20.97%	6,847	16.47%
השתת' משרד הרווחה	1,602	1,660	3.49%	1,656	3.98%
השתת' משרדי ממשלה אחרים	1,055	1,611	3.38%	818	1.97%
מענקים ומלוות	2,552	2,863	6.01%	1,031	2.48%
סה"כ	45,584	47,607	100%	41,576	100%
הוצאות	תקציב 2017	ביצוע 2017	%	ביצוע 2016	%
משכורות ושכר כללי	7,955	7,717	16.22%	7,548	18.11%
פעולות אחרות	22,096	23,628	49.67%	19,790	47.49%
שכר חינוך	1,754	1,632	3.43%	1,723	4.13%
פעולות חינוך	10,444	11,288	23.73%	9,215	22.11%
שכר רווחה	537	548	1.15%	434	1.04%
פעולות רווחה	1,646	1,574	3.31%	1,780	4.27%
מימון	220	284	0.60%	276	0.66%
פרעון מלוות	932	899	1.89%	906	2.17%
סה"כ	45,584	47,570	100%	41,672	100%
עודף בשנת הדוח		37		(96)	

דוח גביה וחייבים - ארנונה		
2016	2017	
2,278	2,566	יתרת חוב לתחילת השנה
23,459	25,997	חיוב השנה
(621)	(3,275)	הנחות ופטורים שניתנו
25,116	25,288	סך לגביה
22,550	21,786	גביה בשנת הדוח
2,566	3,502	יתרת חוב לסוף השנה
550	566	חובות מסופקים וחובות למחיקה
3,116	4,068	סה"כ יתרות לסוף שנה כולל חובות מסופקים
46%	58%	(*) אחוז גביה מהפיגורים
96%	90%	(*) אחוז גביה מהשוטף
90%	86%	(*) יחס הגביה לחוב הכולל
37	38	ממוצע ארנונה למגורים למ"ר

כללי		נתוני ביצוע התקציב הבלתי רגיל			
3,639	מספר תושבים שנה קודמת	2016	2017	עודף (גרעון) זמני לתחילת השנה	
		4,072	(3,816)		
		9,352	14,339		
3,729	מספר תושבים (נכון ל-10.15)	17,240	13,127	תקבולים במהלך השנה	
		(3,816)	(2,604)	תשלומים במהלך השנה	
		2016	2017	עודף (גרעון) זמני לסוף השנה	
960	מספר משקי בית	0.23%		% הגרעון הנצבר מההכנסה	
		14.24%	10.78%		% עומס המלוות מההכנסה
		15.86%	12.55%		
		11,451	12,757		% סך ההתחייבויות מההכנסה
1,500,000	שטח שיפוט (דונם)	64	61	הוצאה ממוצעת לנפש בש"ח	
		מספר משרות ממוצע			
7	דירוג סוציאקונומי				

(*) השיעורים מחושבים ללא חובות מסופקים וחובות למחיקה

החברה לפיתוח ובניין הערבה

בינוי

החלו עבודות העפר בהרחבת עידן

החלו עבודות עפר לפיתוח 31 מגרשי ההרחבה בעידן. עבודות העפר המבוצעות על ידי קק"ל הן השלב הראשון בפיתוח השכונה החדשה. בחצבה יסיים משרד השיכון את עבודות התשתית עבור 88 מגרשים בהרחבה ועבור 30 חלקות א' לנחלות חקלאיות וימסור את המגרשים למשתכנים במהלך יולי אוגוסט.

החברה להצלת ים המלח, שנבחרה על ידי משרד התיירות להוביל את פיתוח תשתיות התיירות בכל אזור הדרום, פרסמה מכרז לשיפוץ כפר אומנים בצוקים.

בימי חופשת הקיץ אנו נערכים לשיפוץ בתי הספר וגני הילדים, ויבוצעו התיקונים הנדרשים בתיאום עם מנהל מחלקת החינוך, מנהלי בתי הספר וגני הילדים.

כרמל הר
מנהלת מחלקת בינוי

כי תהליך קבלת ההחלטה למעבר לערבה הוא תהליך ארוך ומורכב, ויש ללוות את המשפחות ברמה האזורית וברמה היישובית. אנחנו מכינים תוכנית הכשרה המיועדת לוועדות הקליטה והנהלות היישובים ולנציגי המועצה במטרה ליצור מערך קליטה אזורי יעיל ומיומן לקליטת התושבים החדשים באזור.

רינה פרץ גל סיימה לפני חודש את תפקידה כרכזת צמיחה דמוגרפית והחלה לעבוד בתפקיד מזכירת היישוב פארן. תודה לרינה על העבודה המסורה, המעורבות והאחריות שעשתה. הרבה הצלחה בתפקיד החדש.

נעמי בקר
מנכ"לית

פיתוח עסקי

החל תכנון פרויקט תיירותי חדש בתמר המקראית

החברה לפיתוח החלה בימים אלו לקדם תכנון רעיוני לפיתוח תיירותי של אתר "תמר המקראית" - מיצד חצבה". האתר נמצא בסמוך ליישוב עיר אובות

גלי כהן
מנהלת פיתוח עסקי

מרכז משתלמים

סיום שנת לימודים ב-AICAT

למעלה מ-1,100 סטודנטים מווייטנאם, נפאל, תאילנד, מיאנמר, קמבודיה, לאוס, אינדונזיה, מזרח טימור וקניה חגגו בחודש שעבר את טקס סיום שנת הלימודים במרכז המשתלמים. בטקס נכחו שגרירים ודיפלומטים, משלחות מהאוניברסיטאות ואורחים אחרים. תודה לכל החקלאים על הבית החם וההדרכה שהעניקו לסטודנטים בשנת הלימודים החולפת.

אנחנו נערכים כעת לקליטתם של הסטודנטים לשנת הלימודים 2018-2019. הסטודנטים יגיעו לארץ בתחילת אוגוסט. בשנה הקרובה המרכז פותח תוכנית חדשה - תוכנית מצוינות למספר מצומצם של סטודנטים נבחרים. מטרת התוכנית היא להעשיר ולהוסיף למשתתפים

צילום: ראובת רבין

חלוקת תעודות הצטיינות בטקס סיום השנה

חני ארנון
מנהלת מרכז משתלמים

בה ידע כדי שיחזרו לארצותיהם כמנהיגים ויובילו את השינוי בחקלאות המקומית.

החברה לפיתוח ובניין הערבה

תיירות

תיירות בשיתוף פעולה עם הגיל השלישי

במסגרת שיתוף פעולה של מחלקת התיירות ומחלקת הגיל השלישי התקיימו ארבעה סיורים בהדרכתם של שחר שילה ויוני שטרן. יותר מ-150 תיירנים ובני ובנות הגיל השלישי השתתפו בסיורים.

מטרת הסיורים הייתה ליצור מודל אפשרי של פעילות תוכן תיירותית הכוללת מפגשים עם דור המייסדים של הערבה. תוכנית הסיורים כללה את ירושלים, תל אביב, גוש עציון ואשדוד. בכל סיור נחשפה הקבוצה גם ליזמות קהילתית בתחומי התיירות והתרבות. תודה למשתתפים ותודה ל"מעוף" שסייעו בסבסוד הסיורים. אנחנו נערכים לעונת הסיורים תשע"ט.

אסי ניר
רכזת תיירות

סטודיו ערבה

ספר האוכל "ערבה" כיכב בתחרות "גורמנד" שנערכה במאי

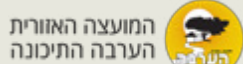
ספר האוכל "ערבה" זכה בשלושה פרסים בתחרות "גורמנד" שנערכה בסוף חודש מאי בסין. תחרות "גורמנד" היא התחרות הבינלאומית היחידה לספרי קולינריה, והיא מתקיימת כבר 23 שנים. השנה השתתפו בה מאות מחברי ספרי בישול, עורכים, צלמים, שפים ומוציאים לאור מעשרות מדינות. התחרות נחשבת ל"אוסקר" העולמי בתחום הקולינריה. הספר שלנו - "ערבה" - זכה בשלושה פרסים: מקום שלישי בקטגוריית צילום (אלכס ליבק ודן פרץ), מקום שלישי בקטגוריית חדשנות ומקום שני בקטגוריית אוכל יהודי. הספר, שנכתב על ידי הד"ר עפאים, יצא לאור לפני כשנה ביוזמת החברה לפיתוח

כחלק מתפיסה של חשיפת הערבה ויצירת תהודה לקהילה ולחיים בערבה. הספר הופק, צולם, נכתב, בושל ועוצב כאן אצלנו בערבה וזכה להצלחה עצומה. הוא כיכב ברשימת רבי המכר וזכה לחשיפה מרשימה. המהדורה הראשונה שלו בעברית כמעט ואזלה (מתוך 3,000 עותקים נותרו כמה אחרונים וניתן לרכוש אותם בסטודיו ערבה). בימים אלה נבחנת האפשרות להפיק את הספר באנגלית.

נועה ריבנבך
מנהלת סטודיו ערבה

כריכת הספר

הזמנה לקבלת הצעות
במכרז פומבי

**חכירת 2 מגרשים
מסחריים בישוב צוקים
מועצה אזורית ערבה
תיכונה**

מכרז מספר **198/2018/בש**

רשות מקרקעי ישראל
מזמינה בזה הצעות לחתימה על חוזה
חכירה לתקופה של 49 שנים
עם אופציה להארכה
לעוד 49 שנה

הזמנה לקבלת הצעות
במכרז פומבי

**חכירת 2 מגרשים לתחנת
דלק ומסחר במיצד חצבה
(עיר אובות) מועצה אזורית
ערבה תיכונה**

מכרז מספר **112/2018/בש**

רשות מקרקעי ישראל
מזמינה בזה הצעות לחתימה על חוזה
חכירה לתקופה של 49 שנים
עם אופציה להארכה
לעוד 49 שנה

הזמנה לקבלת הצעות
במכרז פומבי

**חכירת 4 מגרשים
למלונאות ונופש
בפארק ספיר
מועצה אזורית ערבה
תיכונה (סה"כ 332 יח'
אכסון)**

מכרז מספר **86/2018/בש**

רשות מקרקעי ישראל ומשרד התיירות
מזמינים בזה הצעות לחתימה על חוזה
פיתוח לתקופה של 4 שנים שבעקבותיו
ייתחם חוזה חכירה לתקופה של 49 שנים
עם אופציה להארכה לעוד 49 שנים.

פרטים נוספים ניתן למצוא באתר רשות מקרקעי ישראל מחוז דרום לפי מס' מכרז

החלה תקופת החיץ בשטחים החקלאיים בערבה

אנו בעיצומה של תקופת החיץ בשטחים החקלאיים. לתקופה זו חשיבות רבה בהפחתת מזיקים בתקופת הגידול, ויש חשיבות גדולה להמשיך ולקיים אותה היות שהיא נותנת לנו יתרון גדול על פני מגדלים באזורים אחרים, יתרון שחשוב לשמר.

הכשרות קרקע חקלאיות - הכשרות הקרקע עבור נקלטי 2017 יצאו לדרך במושב עידן בהיקף של 400 דונמים לקליטה של 8 משפחות חדשות. בימים הקרובים תחל העבודה בחצבה והיא כוללת 150 דונמים שיאפשרו קליטה של 3 משפחות חדשות.

בהמשך, יוכשרו בצופר 250 דונמים ובפארן עוד 100 דונמים. אנחנו נערכים להגשה וקבלת תקציב להכשרת שטחים לקליטה של עוד 17 משפחות במהלך שנת 2019.

הקצאת עובדים זרים - החוברת הירוקה להקצאת עובדים זרים התפרסמה, ואנחנו מקיימים ימים מרוכזים ביישובים כדי לסייע לחקלאים במילוי החוברת. תאריכי המפגשים בכל יישוב מפורסמים באימייל.

נזקי סופת סוף אפריל - סופת הגשמים והרוחות שפקדו את הערבה בסוף אפריל גרמו נזקים לכ- 550 דונם של מבני גידול חקלאיים, ביניהם - מנהרות, בתי רשת וחממות. יחד עם מועצת הצמחים הכנו מתווה לסיוע מיידי לשיקום הנזקים. במקביל אנו עובדים יחד עם משרד החקלאות על סיוע מיידי נוסף.

הדרכות חקלאיות - גם השנה נמשיך בתוכנית ההדרכות בכל הענפים. התוצאות משנים קודמות היו טובות והעידו על עלייה ביכול, וחשוב לא פחות - על עלייה באיכות התוצרת. למי שמעוניין בהדרכה וטרם פנה לוועדה החקלאית, זה הזמן לפנות ולהצטרף לתוכנית ההדרכות.

תערוכת אגרו משוב - בחודש יוני התקיימה התערוכה השנתית של אגרו-משוב. גם השנה הוקם ביתן בחסות המועצה האזורית והוועדה החקלאית. בביתן הציגו: סילאן של משק נבו, פלפל הבנרו של משק זיו אב, פיק-אפ אפליקציית ניהול למשק החקלאי, ויופי של ירקות. לצד אלה היה גם שולחן קליטה לשיווק ההרחבות הקהילתיות בערבה.

אורן קורין
מ"מ יו"ר הועדה החקלאית

מו"פ

300 משתתפים בסיכום עונת הירקות

לעם סיומה של העונה החקלאית אנו מקיימים במו"פ סיכומי עונה לכל ענף.

אני מודה לכל עובדי המו"פ על ארגון סיכומי העונה, לכל המשתתפים ולעושים במלאכה, ומאחל לכולם קיץ נעים והמשך היערכות מוצלחת לקראת העונה הבאה. אני מעביר לעיונכם עדכון שהכין יורם צביאלי על סיכום עונת הירקות:

בחודש שעבר התקיים במרכז ויידור הסיכום השנתי של עונת הירקות בערבה. במפגש השתתפו כ-300 חקלאים, חוקרים, מדריכים

ונציגי חברות. יום העיון המסורתי נערך השנה בצל המשבר המתמשך בחקלאות. במהלך היום הצגנו בפני המגדלים את המידע על הגידולים השונים, המגמות והבעיות שאפיינו את העונה החולפת במטרה לסייע להם בקבלת החלטות לקראת העונה הבאה. מרק פרל ממשרד החקלאות פתח את סדר היום ונתן סקירה על שינויי האקלים ו"הבטיח" שהעונה שהסתיימה מייצגת את העתיד האקלימי שיהיו בו חורפים חמים, קצרים ומלווים באירועי קיצון. ב-30 השנים האחרונות טמפרטורות המקסימום והמינימום עלו במוצק בכ-1.5 מ"צ (התחממות של 0.5 מ"צ לעשור). מגמת ההתחממות צפויה להמשיך גם בשנים הקרובות. בסיכום העונה שאורגן

במשותף על ידי צוות מו"פ ערבה ושה"מ הוצגו נתונים על עונת הגידול, השינויים בענפי הגידול והמגמות העיקריות, בראש ובראשונה המשך נטיעת התמרים ומעבר לגידולי נישה שונים. סבטלנה דוברינין, מדריכת הגנת הצומח, דיווחה על וירוסים חדשים וישנים המאיימים על החקלאות ומחייבים מעבר לגידול תחת רשתות 50 מ"ש. בתחום הגנת הצומח דיווח שמעון פיבוניה, חוקר במו"פ, על פיתוח פרוטוקול בפלפל לטיפול שדה ובבית האריזה כנגד בוטריטים להקטנת הסיכון להתפתחות ריקבון בהובלת הפרי ליצוא. אשר איזנקוט, מדריך ארצי להשקיה, התייחס לחשיבות שבמעבר להשקיה לפי שיטת פנמן במקום המדידות מגיגית. בהמשך, דיווחו איתמר לוי ("מגדלי הערבה ליצוא") ורני סלע ("יופי של ירקות") על המגמות בשווקים, ביצוא ובשוק המקומי. שניהם ציינו את החשיבות של הגברת התארגנות ושיתוף הפעולה בשיווק. לנוכח רצף של עונות קשות, החקלאים וגם אנחנו נדרשים למידה רבה של אופטימיות, הכרת המגמות והתארגנות שתוכל לתת להן מענה. בתקווה לעונות טובות יותר.

שמוליק פרידמן
מנהל המו"פ

צילום: יורם צביאלי

סיכום עונת המו"פ

מחלקת חינוך

שינויים במחלקת החינוך

עד לשנה האחרונה פעלו מחלקת החינוך והמתנ"ס (מרכז קהילה ערבה היום) יחד תחת אותה קורת גג בהנהגתה של אילת ביגר. אילת שהובילה מהלכים רבים ומשמעותיים לקידום החינוך בערבה ממשיכה לנהל את מרכז קהילה ערבה. אלעזר פויכטונגר ממושב פארן מנהל את מחלקת החינוך המתחדשת הפועלת תחת המועצה האזורית.

אל צוות מחלקת החינוך הצטרפו:

אפרת שחר - מנהלת הגיל הרך וסגנית מנהל המחלקה, **רוית יטח** - רכזת הגיל הרך, **טל קפלן** - רכזת צרכים מיוחדים ומזכירת המחלקה, **נעה טלשיר** - קצינת ביקור סדיר ומניעת נשירה, **שלומית גיל טיין** - מנהלת השירות הפסיכולוגי-חינוכי, **ליאב שונר** - פסיכולוגית בשפ"ח (השירות הפסיכולוגי החינוכי).

בימים אלו הצוות עוסק בלמידה מקיפה ואינטנסיבית של מסגרות החינוך השונות ושל הצרכים הייחודיים שלנו כאזור. במקביל, יחד עם צוות המנהלים רז, דיתה ואפרת, אנו נמצאים בהכנות לקראת שנת הלימודים תשע"ט, לקליטת תלמידים חדשים במסגרות השונות ולהשלמת הגיוס של צוות המורים לבתי הספר. קצת עליי: שמי אלעזר פויכטונגר, מנהל מחלקת חינוך, בן 38, ממושב פארן, נשוי לאיה ואב לירדן, שירה, בארי וכרמי. בעל תואר שני בעבודה סוציאלית. עבדתי לאורך השנים במסגרות שונות, בעיקר עם נוער. ליוויתי קבוצות במסגרת הפעילות של עמותת דרך לוטן ועבדתי כמטפל במרכז הטיפול, ליוויתי את תוכנית מל"א בתיכון שיטים ואת הצוות והתלמידים של תיכון "אדם ואדמה". אני רואה בתפקיד שקיבלתי אחריות גדולה ושליחות. לקחתי על עצמי את התפקיד מתוך אמונה גדולה שיחד עם צוותי החינוך, המנהלים, המורים והגננות ביכולתנו ליצור מערכת טובה ומצמיחה לכל אחד מילדינו על צרכיו ויכולותיו השונים. האוכלוסייה בערבה גדלה מדי שנה, ואני חושב שעל מערכת החינוך להיות הקטר המוביל של הקהילה שלנו. אני מאחל לי ולכולנו שנזכה לעשות טוב לכל אחד ואחת, **"שָׁאִין לָהּ אָדָם שָׁאִין לוֹ שְׂעָה וְאִין לָהּ דָּבָר שָׁאִין לוֹ מָקוֹם"** (מסכת אבות).

אלעזר פויכטונגר

מנהל מחלקת חינוך

elazar@arava.co.il | 054-4260960

בית הספר היסודי שיטים

מסיימים שנה של תוכניות העשרה מגוונות

גם השנה זכו תלמידי בית הספר לשיעורי העשרה בתחומים שונים ומגוונים - מחשוב מתקדם, רובוטיקה, מלאכה, משחקי חשיבה, הדפסת תלת ממד, צילום, בישול, שחמט ומוזיקה. מטרתם של השיעורים הייתה להעשיר את הלמידה ולהעניק לתלמידים הזדמנות לבטא את כישוריהם. שיעורי העשרה הותאמו לשכבות הגיל השונות לפי תחומי העניין והסקרנות. בשכבות מסוימות ניתנה לתלמידים בחירה בין תחומי העשרה השונים, והתלמידים התחלקו לקבוצות למידה שכבתיות. הבחירה בתחום ההעשרה מאפשרת לתלמידים להתמודד עם מושג "הבחירה": מה חשוב לי ללמוד, מה מעניין אותי, על מה אני מוכן להתחייב ולקחת אחריות. הבחירה נעשתה בליווי של מחנכות צוות בית הספר וההורים. במסגרת שיעורי העשרה התקיימו מידי שבוע בכיתות השונות מפגשים של כתיבה יצירתית עם אורנה טל. הכתיבה היצירתית נועדה לפתח את יכולת הביטוי בכתב ולאפשר לילדים להביע את מה שמתרחש בראש ובלב. השיעורים אפשרו לילדים לתת ביטוי אישי, ולהבחין בין שפה מדוברת לשפה כתובה. הילדים מתרגלים כתיבה יצירתית ומבינים את ההשפעה של הכתיבה על רגשותיהם.

במסגרת השיעורים נשאלו הילדים: "מי הוא יונתן הקטן?" התשובה לשאלה זו הצריכה דמיון, והזדהות עם דמותו של הילד השובב יונתן. אחת התשובות לשאלה זו הייתה של אורי בן שמחון מכיתה ב1.

יונתן הקטן - אורי בן שמחון - כיתה ב1

את יונתן הכרתי בגן של גלילה הגננת. יונתן היה ילד מיוחד. כבר כשהיינו קטנים הוא היה מטפס טוב. הוא טיפס על הרים, גדרות - אבל הכי טוב הוא טיפס על עצים. יום אחד יונתן הלך לעץ הכי גבוה בעיר. על הספסל ליד העץ, ישב חיים נחמן ביאליק ובידו פנקס ועט. כשיונתן התחיל לטפס על העץ, ביאליק צעק לעברו - "יונתן, יונתן, מה אתה עושה?" יונתן ענה: "אני מחפש אפרוחים". כשיונתן ירד מהעץ ביאליק ראה חור במכנסיו. ביאליק צחק והתחיל לכתוב בפנקס.

לקראת שנת הלימודים הבאה אנו נערכים להרחבת שעות העשרה מגוונות. שעות ההרחבה מאפשרות לצוות המורים להביא לידי ביטוי את נקודות החוזק שלהם ולפתח ולהעשיר את עולמם של התלמידים.

רז לחוביצר

מנהל בית הספר

צילום: דליה שחר

תלמידות כיתה ו' יוצרות בבית הספר קיר פסיפס בהנחייתה של דליה מטמון

מסכמים שנה

עוד שנת לימודים פורייה הגיעה לסיומה בשעה טובה. לסיכום השנה ועל קצה המזלג מעט על שני תחומים מרכזיים שליוו את שנת הלימודים החולפת - פעילות מועצת התלמידים ושיתופי פעולה שהתקיימו בבית הספר.

מועצת תלמידים השנה קיימה מועצת תלמידים פעילות רבה בהובלתה של לילך גינת. אחת לשבוע קיימה מועצת התלמידים מפגשים, ובהם נידונו נושאים הקשורים לביה"ס, ברמת היום-יום וברמה הרחבה יותר. ברמת היום-יום מועצת התלמידים היא קולם של כל התלמידים בנושאים שמטרידים אותם בבית הספר (לוח הצלצולים, שיעורים, מגמות ומקצועות הלימוד). בתחילת השנה נערכו בחירות למועצה, שהיו הפנינג מרשים, ובו הוצגו עמדות המועמדים והתקיימו בחירות דמוקרטיות כהלכתן. לאחר שנבחרה המועצה המייצגת את כל שכבות בית הספר, התקיימו מספר מפגשי היכרות וחלוקת תפקידים בין חברי המועצה. בהמשך גיבשה המועצה אג'נדה משותפת ותוכנית שנתית. מועצת התלמידים הובילה מספר פרויקטים בולטים:

- אירוע שעסק בקהילה הבדואית שעמדה בפני איום בפינוי. את הפעילות יזמה מועצת התלמידים, והיא התקיימה בשיתוף עם מטה המאבק האזורי.
- חלוקת חבילות לחיילים המשרתים בחטיבת הערבה. הפעילות נערכה ביום המעשים הטובים וכללה גם איסוף בגדים לנזקקים.
- הפנינג פורימי עבור כלל תלמידי ביה"ס מכיתות ז'-י'.
- מבצע התרמת שיער למען חולי סרטן (בשיתוף עם עמותת זיכרון מנחם).

במקביל לפעילויות אלה ולאורך כל השנה פעלו חברי מועצת התלמידים לקידום ראייה רחבה, לאכפתיות, לעזרה לזולת ולמנהיגות חינוכית בבית הספר. ברמה הארצית נציגי מועצת התלמידים משתתפים בכנסים אזוריים וארציים של מועצות תלמידים, מביאים את קולה של הערבה ולומדים על הנעשה במועצות אחרות. הפעילות נעשית בשיתוף פעולה עם הנהלת בית הספר, מתוך שאיפה של ההנהלה וצוות המורים לתת מענה ואוזן קשבת לנושאים שמעלה מועצת התלמידים.

שיתופי פעולה בבית הספר ב-7 ביוני התארחו בביה"ס כ-240 תלמידי כיתות ז'-י'

מבית הספר "מעלה שחרות" שביטבתה. התלמידים צפו יחד במופע רוק "תוצרת הארץ" והשתתפו בפעילות חברתית משותפת. בעבר התקיימו מפגשים דומים על בסיס ספורטיבי. המתכונת הנוכחית הייתה שינוי, והיא מאפשרת בסיס לשיתופי פעולה נוספים בעתיד. תודה לסליה עדי על ארגון והובלת המפגש, ולצוות בית הספר שהיו שותפים בהפעלות ותרמו להצלחתו. שיתוף פעולה נוסף התקיים במסגרת פרויקט שח"ק ירוק. שיתוף הפעולה היה קהילתי ועסק בנושאים סביבתיים. במסגרת הפרויקט הוקדשו הימים האחרונים של שנת הלימודים לפעילות לשיפור חזות בית הספר, בשיתוף פעולה עם ועד ההורים וקהילת הערבה. תלמידי חטיבת הביניים עסקו בטיפוח החצר, בהכנת אדניות לשתילת צמחייה ובפיסול מחומרים ממוחזרים. תודה ליעל זלצר, לאורן ברונושטיין ולורד ברדה, לוועד ההורים ולדליה מטמון על הובלת הפעילות, וכמובן למורים, לצוות בית הספר, לתלמידים ולהורים שלקחו חלק פעיל בפרויקט. בלעדיכם הפעילות לא הייתה מתקיימת.

דיתה בראונשטיין,
מנהלת בית הספר

צילום: לילך גינת

פעילות ביוזמת מועצת תלמידים

צילום: לילך גינת

מבצע תרומת שיער

מרכז קהילה ערבה

פעילות הקיץ בערבה

מעל ל-760 משתתפים בחוגי מרכז הקהילה סיימו את שנת הפעילות החולפת ורבים צפויים להשתתף בתוכנית הפעילות לימי חופשת הקיץ. התוכנית מקיפה את כל שכבות הגיל מכיתה א' ועד י"ב. הפעילות כוללת קייטנות, מחנות ספורט, "על גלגלים", טיולים ברחבי הארץ, מסיבות, הופעות, פרויקט "בא בלילה" ועוד. כל זאת מתוך רצון שהתעסוקה המוצעת לבני הנוער תפחית שעמום ומצבי סיכון. אנחנו קוראים לכם ההורים להיות ערניים ומעורבים בתרבות הפנאי של ילדיכם. השנה נבנתה תוכנית פעילות קיץ גם למבוגרים. מחלקת הגיל השלישי מציעה סדרת הרצאות וחוגים בימי שלישי בבוקר ובקולנוע ערבה יוקרנו סרטים חדשים בימי רביעי בערב. מידע והרשמות לפעילויות השונות אפשר למצוא באתר המועצה. אנחנו מאחלים לכולנו קיץ בטוח ושקט.

אילת להב ביגר
מנהלת מרכז קהילה ערבה

נוער

70 חניכי שכבה ט'
בקורס מד"צים

70 חניכי שכבת ט' נמצאים בימים אלו בקורס מד"צים ארצי של תנועת בני המושבים. הקורס מתקיים השנה ביער לימונים ליד צפת, והוא החלק האחרון בתהליך ההכשרה של שכבת ט' לקראת השתלבותם בתפקידי הדרכה בשנה הבאה. בחודשים האחרונים השתתפו תלמידי השכבה בקורס הדרכה שבועי אזורי שבנה צוות מחלקת הנוער. במהלך הקורס האזורי למדו החניכים את יסודות ההדרכה, בחנו תפיסות ועמדות, בדקו את מידת רצונם להיות מעורבים ולהיות מנהיגים. אנחנו מאחלים להם הצלחה בקורס הארצי, וכמובן הצלחה בתפקידיהם בשנה הבאה.

מחול

1,400 צופים בפסטיבל
"חולות במה"

באמצע חודש יוני התקיים פסטיבל מחול-תיאטרון, פרי יצירה משותפת של אורנה אסף מלכה - רכזת בית הספר למחול וצופית לזרואה - רכזת התרבות והתיאטרון. פסטיבל "חולות במה" נמשך שלושה ימים וכלל ארבעה מופעים מול 1,400 צופים. זו הייתה חגיגה של יצירתיות ועשייה אומנותית, תוצר של עבודה מאומצת לאורך השנה. במופע "אגדת סוף העונה" שולבו קטעי מחול בביצוע השכבה הצעירה של תלמידי בית ספר למחול וקטעי מחזה של קבוצת התיאטרון של כיתות ו-ח הפועלת זו השנה הראשונה בהנחייתה של מעיין דובקובסקי. התיאטרון הקהילתי יחד עם השכבה הבוגרת של תלמידי בית ספר למחול העלו מופע בשם "דמות הגוף" וגם בו שולבו יצירות מחול בקטעי מחזות. תלמידי כיתות ב'-ט' של מסלול street רקדו היפ הופ ב"רוקדים ברחובות", ולסיום - הופיעה להקת מיומנה במופע "זרמים". תודה גדולה לאורנה, לצופית ולצוות המורים, ותודה למשרד לפיתוח הנגב והגליל, ולמשרד התרבות ומפעל הפיס על תמיכתם באירוע.

צילום: מיכל זיו מופע בית הספר למחול

גיל שלישי

חדש - קתדרה של
החופש הגדול - פעילות
קיץ לגיל השלישי

תוכנית פעילות חברתית-תרבותית לגיל השלישי תתקיים השנה גם בחופשת הקיץ. הפעילות תתקיים מיולי ועד אמצע אוגוסט בהובלת מחלקת הגיל השלישי והשירותים החברתיים. התוכנית כוללת סרטי קולנוע בשיתוף קולנוע לב. הסרטים יוקרנו באולם רוזנטל במקרן המקצועי החדש שרכשה המועצה ומאפשר חוויית צפייה מעולה. במסגרת התוכנית יתקיימו אחת לשבוע מפגשים שבהם אפשר יהיה להשתתף בחוג אומנות ויצירה והרצאות בנושאים שונים. נוסף על כך יתקיימו גם פעילויות התעמלות מים בבריכות ביישובים. טבלת פעילות מפורטת ניתן לראות בעמוד האחרון של גיליון זה ובפלייר שפורסם בנפרד.

עירית שחר
מנהלת מחלקת גיל שלישי ובריאות

מרכז גישור ודיאלוג

מרכז גישור פועל
בקהילה

בשנה שעברה הוקם מרכז גישור ודיאלוג בערבה, ובמסגרתו הוכשרו 22 מגשרים תושבי הערבה. המרכז נועד להטמיע את שפת הגישור, לספק כלים לפתרון קונפליקטים ולהוביל תהליכים של בניית הסכמות כדי לשפר את השיח בערבה. בחודש האחרון נפגשנו עם הנהלות היישובים כדי לחשוף את מגוון השירותים שמרכז הגישור יכול לספק לסיוע בניהול היישוב. לאחרונה התקיימה תוכנית גישור לילדים ונוער במהלך קורס מד"צים אזורי ובבית הספר היסודי, ותוכנית נוספת פועלת בימים אלה במסגרת הפעילות של ביה"ס של החופש הגדול. תוכניות העבודה לשנה הבאה נבנות כעת. תושבים ובעלי תפקידים ביישובים מוזמנים לפנות אלינו לייעוץ ולבניית תוכנית להתמודדות עם קונפליקטים קהילתיים או בינאישיים.

תמר שנאן
רכזת מרכז הגישור בערבה

בריאות

מחדשים את מתכונת הפעילות של מוקד הרפואה האזורי

מוקד הרפואה פעל בחצי השנה האחרונה במתכונת של חובש אחראי. בעקבות דיון במליאת המועצה על מתכונת ההפעלה של המוקד, הוחלט לשוב ולהפעיל את המוקד על ידי כוננות של פרמדיק אחראי 7/24 ולפתוח אותו בשעות הערב במתכונת של מרפאה אזורית. רוני אביגדורוב מצופר משמש פרמדיק אחראי במוקד, והוא איש צוות רפואה קבוע המרכז את עבודת האדמיניסטרציה. צוות המוקד כולל פרמדיקים הנמצאים בכוננות בסופי שבוע וחגים. ד"ר מירי פרלוב-שגב מצוקים היא המנהלת הרפואית של המוקד וצוותי הרפואה הפעילים ביישובים נותנים את ההשלמה המקצועית הנחוצה לתושבים. אנחנו מתבססים על המקצועיות ועל הצוותים המקומיים לחזרתו של המוקד לפעילות קבועה ולמתן מענה רפואי מקצועי ואיכותי לשעות שבהן מרפאות האזור סגורות. נוסף על המוקד פועלים גם שירותי ייעוץ ורפואה "און-ליין" הקיימים וניתנים על-ידי קופת חולים כללית. שירותים אלה אינם כרוכים בתשלום ויכולים לתת מענה משלים לשעות הערב והלילה בטלפון *2700.

עיריית שחר

מנהלת מחלקת גיל שלישי ובריאות

שותפות ביחד ערבה אוסטרליה

משלחת נוער המונה 12 בוגרי כיתה י' ושני מלווים בוגרים יוצאת החודש מהערבה לאוסטרליה. משתתפי המשלחת יתארחו אצל תלמידי בית הספר ביאליק שבמלבורן וכירו את חיי הקהילה היהודית במלבורן. בני הנוער שלנו ינחו פעילויות מגוונות בבתי הספר, בגני הילדים ובבתי אבות במלבורן ויאפשרו לקהילה היהודית במלבורן להכיר את החיים בערבה. צילום: אלכס ליבק

כללית און-ליין

רופאים מומחים במקצועות ילדים, משפחה ועור
ייעוץ און-ליין כשמרפאות כללית סגורות (לילות, סופי שבוע וחגים)

שירות "רופא עור און-ליין"

שיחת וידאו בסמארטפון עם
רופאים מומחים ברפואת עור
ימים א'-ה'
מ־20:00 ועד 24:00

שירות "רופא משפחה און-ליין"

של כללית בשיחת וידאו
(באינטרנט או בטלפון)
ימים א'-ש' ובחגים
מ־20:00 ועד 24:00

רופאי ילדים מייעצים בשיחת וידאו

(באינטרנט או בטלפון)

ימים א'-ה'

מ־20:00 ועד 06:00 שלמחרת.

סופי השבוע וערבי-חג

מ־13:00 ועד 06:00

*2700 | www.clalit.co.il

השירות מיועד ללקוחות הכללית

שירותים חברתיים

תוכנית הכשרה וטיפול לצוותי החירום בערבה יצאה לדרך

המחלקה לשירותים חברתיים מרכזת את הטיפול באוכלוסייה בשעת חירום. חלק חשוב מהיכולת של אנשי הצוות לתת מענה בחירום הוא היכולת לקבל מענה לחוויות הקשות, שאליהן הם נחשפים לעיתים באירועים שבהם הם נותנים מענה מקצועי. לאחרונה התחלנו להפעיל תוכנית הכשרה וסיוע לצוותי החירום (צח"י) ביישובים ולצוותים האזוריים. התוכנית פועלת יחד עם הקב"ט נדב אילון ועם עיריית שחר מנהלת מחלקת בריאות והגיל השלישי. המפגש הראשון במסגרת התוכנית התקיים לאחר האסון בצפית, אליו הוזמנו אנשי הרפואה והחילוץ כדי לקבל מענה מקצועי וכלים להתמודדות עם הדחק הנוצר בעקבות ההשתתפות באירוע קשה כל כך. המפגש התקיים בהנחיית העובדות הסוציאליות ד"ר אתי אבלין וגב' טל פסטרנק, המתמחות בנושא עיבוד אבל וטראומה. אנחנו רואים חשיבות עליונה בטיפול וחיזוק של הצוותים שלנו בשגרה ובחירום.

חופשת הקיץ התחילה והיא משפיעה על כולנו. לילדים הצעירים יש הרבה זמן חופשי והם אינם רגילים לכך, המתבגרים ישנים ביום וערים בלילה, ומטבע הדברים יש לכל זה השפעה

גם עלינו ההורים והקהילה. עם תחילתה של החופשה אנו מציעים לכם ההורים לשבת עם הילדים - הקטנים והגדולים - וללוות אותם בהתרגשות גדולה לקראת חופשת הקיץ ולתכנן יחד איתם את החודשים הבאים. לשאול אותם מה הם רוצים להספיק בקיץ ואיך הם רוצים ש'היום-יום' שלהם יראה. יש הנאה גדולה בחופש מתוכנן, והתכנון המשותף מאפשר לנו כהורים להיות מעורבים ונוכחים בחיי ילדינו גם כש'היום יום' הוא בזמן חופשה. החופש מזמן לילדינו מנוחה ואפשרויות חדשות, אבל תחושת השחרור שמלווה אותם עלולה להביא את ילדינו למצבים חדשים ולא רצויים. חשוב לזכור זאת ולהיות מעורבים

בסדר היום של הילדים על מנת לתת להם מענה נכון לצד הזמן החופשי הרב שיש להם. אנחנו מאחלים לכולכם חופשה מהנה ומלאה בחוויות, ומזמינים אתכם ליצור עמנו קשר - להתייעצות, לשיתוף ברעיונות לפעילויות קהילתיות שהייתם רוצים בהן. ניתן לפנות לצוות המחלקה לשירותים חברתיים וצוות הטיפול בנוער במועצה האזורית - (להב"ה) במהלך כל הקיץ. טלפונים ליצירת הקשר: המחלקה לשירותים חברתיים 077-6449413, עו"ס סתיו קרטגינר 052-4260842.

דורית פאיאנס

מנהלת המחלקה לשירותים חברתיים

הסתיים שיפוז מתחם המרכז הטיפולי ערבה. המתחם כולל את היחידה להתפתחות הילד, המחלקה לשירותים חברתיים ואת השירות הפסיכולוגי חינוכי (שפ"ח). המועצה העמידה תקציב למימון השיפוז. קק"ל העמידו תרומה לשיפוז החצר הטיפולית. "הקרן לפיתוח צרכים מיוחדים לנכים" של המוסד לביטוח לאומי סייעה במימון ההצטיידות הנדרשת למתחם. אתם מוזמנים להיעזר בשירותי המרכז בתיאום עם רותי כהן מזכירת המרכז הטיפולי 08-6592230 ועם נגה גיבורי מזכירת השירותים החברתיים. צילום: סתיו קרטגינר

ביטחון

שדרוג מערך הקשר האזורי

על אף הזמן שחלף והדברים הרבים שנכתבו בעניין האסון שקרה בנחל צפית ב-26 באפריל, אני רוצה להוסיף ולהביע הערכה גדולה למתנדבים שלנו שפעלו בזמן האירוע. מתנדבי יחידת החילוץ וצוותי הרפואה הפגינו חוסן יוצא דופן, מקצועיות גבוהה ויכולת תפקוד במצב קיצון. אנחנו נחשפים לחוזקות שלנו בעיתות משבר, ואני גאה להשתייך למערך החירום

הקיץ. במהלך החופשה יבוצעו שיפורים ותיקונים של לקויי בטיחות שנובעים משימוש ובלאי. בדיקות הבטיחות בכלל מוסדות החינוך צפויות להסתיים במהלך אוגוסט. נוסף על התיקונים הנדרשים, ישודרגו מרכיבי מערכות בטיחות: מצלמות, שערים ואמצעי אבטחה נוספים בבתי הספר ובמתחם המועצה.

נדב אילון

קב"ט

האזורי שפעל באופן יוצא דופן באירוע קיצוני וקשה כל כך. כחלק מבניית מערך החירום האזורי ועל מנת להיות ערוכים מבחינה כוללת לכל אירוע קיצון אנחנו פועלים לשדרג את מערכות החירום שלנו. אנו פועלים בימים אלה, יחד עם משרד הביטחון, לשיפור מערכות הקשר של כלל כוחות החירום. היום מדובר במערכות שונות ובפריסה מוגבלת, והמערכות החדשות יסייעו לנו לפעול ביעילות רבה יותר ובפריסה מלאה בכל יישובי האזור בשגרה ובחירום. תלמידי בתי הספר וילדי הגנים יצאו לחופשת

החלה בניית מאגר עופרים

בימים אלה החלה בנייתו של מאגר עופרים הממוקם כ-600 מטר מזרחית לצומת עין חצבה (בכניסה למושב עידן מכביש הערבה). המאגר יכיל נפח של 300 אלף מ"ק, יהיה מכוסה וישמש כמאגר לאיגום ומהילה של מי הקידוחים המקומיים עם מים שפירים מהמערכת הארצית. המים השפירים מתוכננים להגיע ממתפיל אשקלון דרך קו צפית. רשות המים אחראית על התקציב לבניית המאגר העומד על כ-25 מיליון ש"ח, וחברת מקורות אחראית על הביצוע. במאגר תוקם תחנת שאיבה שתאפשר העברה של מי המאגר

לשטחים החקלאיים של עידן וחצבה. בהמשך מתוכננות עבודות להקמתו של מאגר נוסף בנפח של 200,000 קוב. המאגר יוקם ליד חוות הלולים של מושב צופר.

מ-25 עד ה-27 באפריל השפיע אירוע מזג אוויר קיצוני על אזורים בסעודיה, דרום ירדן, מערב סוריה והתפרס על פני כל הנגב והערבה. ספיקות שיא נרשמו בנחלים רבים אשר חלקם זרמו במשך שלושה ימים. מבחינת עוצמת השיטפונות (ספיקות השיא ונפח המים שזרם בנחלים) מדובר באירוע הגדול ביותר מזה שמונה שנים. כתוצאה מהשיטפונות נסגרו כביש 40 וכביש 90 למשך שעות ארוכות ונגרמו נזקים חמורים לתשתיות הכבישים. כל מעברי נחל ערבה נחסמו וניזוקו, מאגר נקרות

(ממערב לעין יהב) גלש והזרימה גרמה נזקים בדרך השלום ובדרכים חקלאיות נוספות. רשות ניקוז ונחלים ערבה טיפלה תוך כדי האירוע וממשיכה לטפל בנזקים שנגרמו בכ-70 מוקדים, על מנת להביא להסדרה מחודשת של כל הדרכים, הסוללות, המאגרים וסביבותיהם. אנחנו מזכירים שוב כי לצד ההנאה מצפייה בשיטפונות, זרימות המים בעת שיטפון ולאחריו מסוכנות ועלולות גם להביא איתן מוקשים לנחל ערבה, למאגרים לאורך נחל ערבה ולנחל עידן. שימו לב לשילוט האזהרה ממוקשים במקומות המועדים.

גיל סלוין
מנכ"ל רשות ניקוז ערבה

צילום: גל שני עבודות לשיקום דרך השלום

צילום: רפי גלעדי עבודות להקמת מאגר עופרים

עמותת בין השיטין

מסכמים שנה במכינות ונערכים לשנה הבאה

שנת המכינה בערבה הסתיימה, ו-98 חניכים מתגייסים בימים אלה לצה"ל. אנו מאחלים להם שירות משמעותי - צאו בשלום ושובו בשלום. המחזור הבא של המכינות יתחיל בסוף חודש אוגוסט ויהיו בו 110 חניכים: 40 חניכים בחצבה, 40 בפארן ו-30 חניכים במכינה הצומחת בעין יהב. נפרדנו בסוף השנה ממספר דמויות מרכזיות אשר ליוו את עבודת המכינות בשנים האחרונות: אמנה שדה ואיה פויכטונגר (ליווי הצוותים החינוכיים ואחריות לתחום התרומה לקהילה), נעמי בקר (חברת

הנהלה) ומיכל גמליאל (מרצה לביבליותרפיה משנת הפעילות הראשונה של המכינה ועד היום). תודה ענקית על מעורבותן החשובה בשנים המעצבות של המכינות שלנו.

האסון בנחל צפית - אסון השיטפון בנחל צפית גרם בחודשים האחרונים לטלטלה גדולה בעולם המכינות הקדם-צבאיות. כאבנו יחד עם החברה הישראלית כולה את מותם של עשרה חניכים, מוות אשר נגרם מרשלנות חמורה בניהול הטיול (ומסיבות נוספות שלא זה המקום להרחיב עליהן). המכינות שלנו בערבה מתאפיינות בטיולים רבים, והאסון קרא גם לנו לערוך בדק בית. כך עשינו וכך אנו ממשיכים לעשות. בדומה לשאר המכינות בארץ החלנו על עצמנו באופן מיידי את הוראות משרד החינוך ליציאה לטיולים (חוזר מנכ"ל), ואנו

נערכים לקראת החלתם של נהלים חדשים אשר ייכנסו לתוקף עם פתיחת שנת המכינה בסוף אוגוסט.

עבודה עברית - לאחר שנתיים של ניהול תוכנית עבודה עברית יהונתן ויצמן מסיים את תפקידו. יהונתן ניהל את התוכנית בכישרון רב, הרחיב את פעילות התוכנית ל-6 מוקדי פעילות בערבה שבהם משתתפים 110 צעירים וצעירות אחרי צבא. יהונתן הביא את התוכנית להיות המובילה בתחומה לעומת שאר התוכניות הפועלות ברחבי הארץ. תודה רבה ליהונתן ובהצלחה רבה למחליפו - נדב טורי.

אבישי ברמן
מנכ"ל עמותת בין השיטין

מים במדבר

רינת רוזנברג

מים הם תנאי ראשון ליכולת לקיים חיים וחקלאות בערבה. זה נכון היום וכך היה גם בעבר הרחוק, בתקופות קדומות. מערכות הולכת המים שהתגלו בערבה מספרות סיפור מרתק ומפתיע על היכולת למצוא ולהוליך מים ולקיים חקלאות בסביבה מדברית, שבה המים לא מצויים על פני השטח.

בפואמה "ארץ הישימון" כתב ט.ס. אליוט ש"אפריל הוא האכזר בחודשים" - בערבה זהו חודש רב ניגודים ובלתי צפוי. המים הרבים ששטפו את הערבה לקראת סופו של אפריל האחרון עשויים לתעתע. מהשיטפונות הרבים שזרמו במשך שלושה ימים רצופים ניתן היה להתרשם כאילו מים במדבר הם מחזה רגיל. המאגרים המלאים, המים הקרירים בגבי הנחלים והמשטחים הירוקים שצצו במקומות שבהם זרמו המים עומדים בניגוד גמור לחום הקיצוני שאותו חווינו בתקופה שאנחנו עדיין

אחת השיטות הייחודיות והמפתיעות ביותר להולכה של מים היא בארות-המנהרה (פוגארות) - זו שיטה ייחודית ומשוכללת להולכת מי תהום לפני השטח בכוח הכבידה

מכנים - אביב. כל השפע הזה על פני הקרקע הוא חלקו הגלוי של הסיפור אולם מה שקורה מתחת לפני הקרקע הוא הסיפור הגדול של המים בערבה.

בשנה האחרונה (בימים פחות חמים) בסמוך לשטחים החקלאיים הנושקים לנחל נקרות, מצפון לעין יהב, יזמה והובילה רשות העתיקות פרויקט ניקיון ושיקום של שרידי אתר ארכיאולוגי מהתקופה האסלאמית הקדומה. רשות העתיקות גייסה לפרויקט את מכינת

עין יהב ומשתתפי פרויקט עבודה עברית ואת בני הנוער של עין יהב. החיבור של הנוער והאנשים הצעירים אל הסיפור הארכיאולוגי, שהוא סיפור ההתיישבות בערבה זמן רב לפני תקופתנו, זימן עבורם התייחסות ומשמעות חדשה למושג התיישבות במדבר.

אנשים צריכים מים

לאורך ההיסטוריה היו מקורות מים קבועים תנאי הכרחי לקיומה של ההתיישבות, לכן מרבית היישובים העתיקים הוקמו בקרבה למקורות מים טבעיים כמו נהרות, מעיינות ואגמים. התיישבות באזורים שחונים שבהם נדירים מקורות מים טבעיים וקבועים חייבה למצוא שיטות שיאפשרו אספקה של מי שתייה. התבססות והתיישבות קבע היו תלויות בקיומה של חקלאות כמקור למזון ולפרנסה. לשם כך נדרשו כמויות מים ניכרות ונדרשו פתרונות להובלה של המים ממקורות מרוחקים. אנחנו מכירים מתקני הולכה כאלה בתעלות ואמות המים, ובאגירה של מי שפיעה עונתיים במאגרים ובבורות וגם בשאיבת מי תהום מבארות.

אחת השיטות הייחודיות והמפתיעות ביותר להולכה של מים היא בארות-המנהרה (פוגארות) - זו שיטה ייחודית ומשוכללת להולכת מי תהום לפני השטח בכוח הכבידה. השיטה הומצאה באירן עוד באלף הראשון לפנה"ס (איור 1), והיא משלבת חפירה של בארות-אם ומנהרות עם בנייה של תעלות מקורות. באר-האם היא הבאר הראשונה

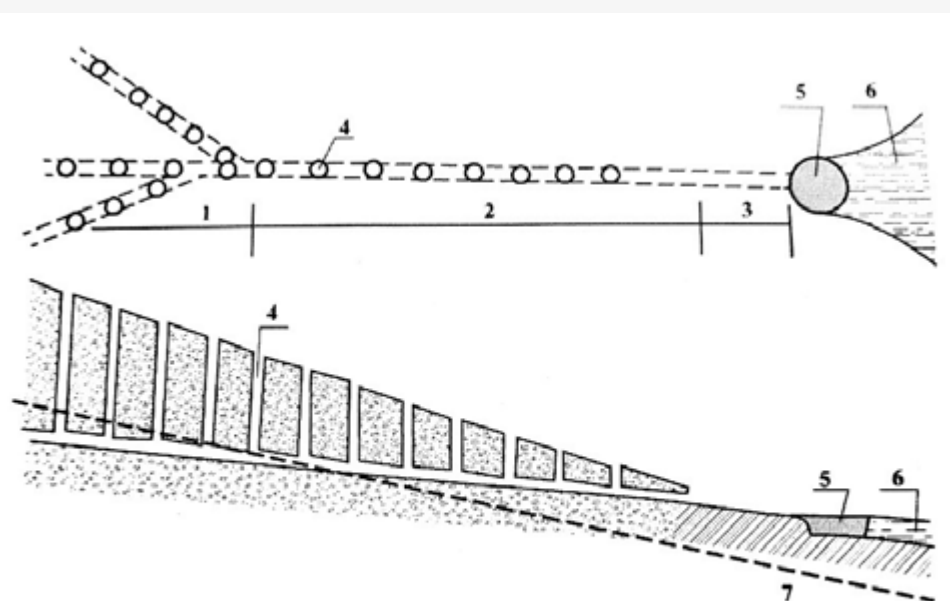
במערכת, שגובה מפלס המים בה ושיפוע פני השטח הכתיבו את כיוונה של המערכת. המנהרה נחצבה בסלע ונועדה להוביל את המים בשיפוע מתון לחלקה העליון של המערכת. הפירים האנכיים לאורכה חיברו בין פני השטח לתחתית המנהרה ושימשו להוצאת החומר החפור בזמן החציבה וכן לטיפול ותחזוקה שוטפים במערכת בזמן פעילותה. התעלה המקורה היא זו שברוב המקרים מחברת בין מנהרה כרויה לתעלה פתוחה שבגובה פני השטח.

מכלול הממצאים הקיימים מצביעים על כך שחלק ממערכות הפוגארות של אתר עין מרזב נמצאות מתחת לבתים הממוקמים בחלק הצפוני של מושב עין יהב

בערבה נמצאו ונסקרו שלושה ריכוזים של מערכות פוגארות - בעין מרזב (צפונית לעין יהב), בעין יוטבתה ובעין עברונה. הראשונים שחקרו את התופעה היו החוקרים אבן-ארי, שגן ותדמור, אשר בשנת 1954 סקרו בעזרת תצלומי אוויר את שלוש המערכות ושרידי הבנייה בסביבתן. בשנות השבעים נחקרו ונחקרו מטעם אגף העתיקות שלוש המערכות האלה על ידי יוסף פורת, והן תוארכו לתקופה האסלאמית הקדומה. במסגרת מחקר זה

אתרי בארות-מנהרה (פוגארות) בערבה

איור 1. תכנית וחתך סכמתיים במערכת בארות-מנהרה: (1) מנהרה החודרת לאופק מי-תהום; (2) מנהרה ותעלה מקורה המוליכות מים; (3) תעלה פתוחה; (4) פירים; (5) ברכת אגירה; (6) שטח מעובד; (7) אופק מי תהום.

(פורת י', תשע"ו. בארות-מנהרה ויישובים מהתקופה האסלאמית הקדומה בערבה. עתיקות 86:1-126).

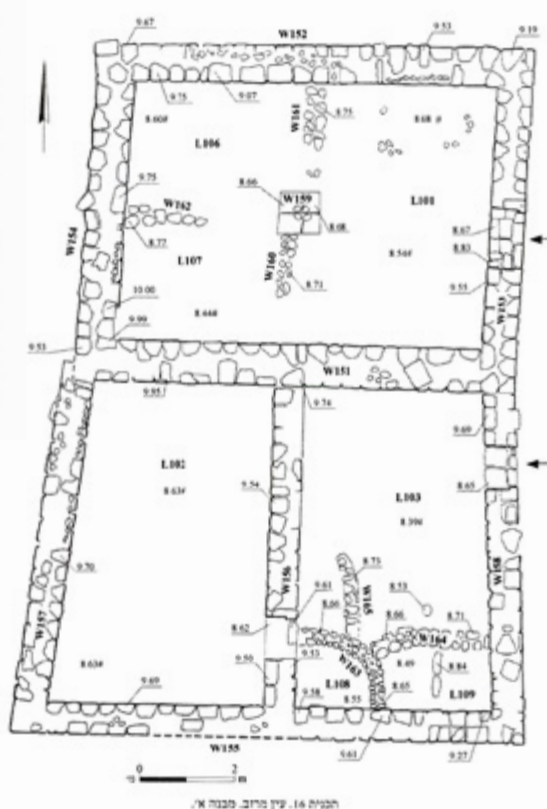
נחשפו ונחקרו גם שרידי היישובים הקשורים למערכות הפוגארות.

עין מרזב (עין חופירה)

עין מרזב נמצא מצפון לעין יהב, במפגש בין נחל נקרות ונחל הערבה. הקרבה של מפלס מי התהום לפני השטח באזור זה היה המנוף העיקרי להובלה של המים בעזרת מערכת פוגארות. בשנות החמישים של המאה הקודמת התגלו שש מערכות כאלה מדרום לנחל נקרות, ובשנות השבעים נסקרה מערכת נוספת, השביעית במספר, מצפון לנחל. מכלול הממצאים הקיימים מצביעים על כך שחלק ממערכות הפוגארות של אתר עין מרזב נמצאות מתחת לבתים הממוקמים בחלק הצפוני של מושב עין יהב. בסמוך למערכות האלה נחשפו שני מבני מגורים שתוארכו על ידי החופרים לתקופה האסלאמית הקדומה. בסביבה התגלו גם שרידים של שישה מבנים נוספים שתפקודם לא הוגדר ומרביתם לא השתמרו. אחד מהמבנים שנחפרו (גודלו 33.5×35 מ'), שימש ככל הנראה כחאן, והוא כולל חצר מרכזית גדולה וסדרה של שבעה חדרים לאורך קירותיו המערבי והמזרחי. קירות המבנה בנויים מלבני בוץ על גבי יסודות מאבן. המבנה השני, קטן יותר (גודלו 11×15 מ'), שימש כנראה כבית חווה (איור 2) והתגלו

היחידה הצפונית (L101, L106, L107; 5.5×7.9 מ' חלל פנימי). הבנייה אליה הייתה כפתח מדורג (1.3 מ' רוחב) בקיר המזרחי (W153). במרכז הוקם בסיס לעמוד (W159), וממנו נמתחו קירות W161, W160 ו-W162 אשר חילקו את היחידה לשלוש יחידות משנה: L101 במזרח, ו-L106 ו-L107 במערב. קירות החלוקה

W160-162 נעשו מאבני שדה קטנות לגובה כ-0.2 מ' מעל הרצפות, ונראה שמעליהם היו מחיצות מחומר אורגני (מחצלת, מקלעת או עור) ולא בנייה לבנים (איור 48). הרצפות היו של עפר מהודק, ומעליהן הצטברות בצבע אפור (אפר מעורב בחומר אורגני מסויד) ומעט ממצאים. על רצפה 107 נמצאו שרידי מחצלת קלועה,

איור 2 - שרידי מבנה בית חווה (פורת תשע"ו: 52*)
פורת י', תשע"ו. בארות-מנהרה ויישובים מהתקופה האסלאמית הקדומה בערבה. עתיקות 86:1-126*.

צילום: עינב סלע

עין מרזב - ניקיון שרידי המבנה על ידי חניכי מכינת עין יהב ובני הנוער של מושב עין יהב

הדרכה לקראת העבודה

צילום: עינב סלע

ערך רב. בסיום העבודות שנועדו לשיקום ושימור האתר, תחל פעילות של פרויקט "אמץ שיטה" שבמסגרתה ייערכו נסיעות של עצי שיטה, ובסופו של התהליך יהפכו אתר עין מרזב וסביבתו לפארק ארכיאולוגי ותחנת עניין למטיילים על "דרך השלום". בסוף יש כאן סיפור מרתק על אנשים, על חקלאות ועל מים חיים במדבר. את פרויקט הניקיון והשיקום מובילה רשות העתיקות בשיתוף רשות ניקוז ערבה, מכינת ערבה - עין יהב, המועצה האזורית הערבה התיכונה, קרן קיימת לישראל ומושב עין יהב.

תודה רבה לגרגורי סרי - ארכיאולוג נפת מדבר יהודה וערבה תיכונה ברשות העתיקות על המידע הרב שחלק איתי.

מדורה בתום העבודה

צילום: גרגורי סרי

פוגארה (בערבית: فقرة פע'רת),

בתרגום לעברית: באר שרשרת

גובה המנהרות נמוך מחצי מטר, ולכן נראה שרק אנשים נמוכים מאוד יכלו לבצע בהן את מלאכת החפירה. חלק מהחוקרים סבורים שמבצע הנדסי כדוגמת זה של הקמת החוות החקלאיות ומערכות הפוגארות בערבה יכול היה להיעשות רק על ידי שלטון מרכזי. גילויין של חוות חקלאיות בבקעת הירדן, עין יהב, יטבתה ועברונה ובהן מספר מערכות פוגארות מאשש את הנחה זו.

חברתית-קהילתית. נוסף על שיקום ושימור השרידים העתיקים באתר, הפרויקט מחבר את הקהילה ואת בני נוער לערכים של שמירה על עתיקות ושמירה על הסביבה. בפעילות עם בני הנוער נוצרה הזדמנות ליצור את הקשר, הנדיר כל כך בימינו, בין העולם העתיק למציאות של חיינו. האפשרות ליצור חיבור פשוט אל העבר, אל האדמה, אל הקושי ואל התחכום שהיו ועודם חלק בלתי נפרד מהחיים בערבה, היא בעלת ערך שקשה למדוד. מניסיון שהיה לי בנעוריי בחפירות ארכיאולוגיות בסמוך לקיבוץ שבו גדלתי, אני יודעת שהחווייה הזו נשארת, ויש לה

בו שתי יחידות מגורים בעלות כניסות נפרדות ממזרח. להבדיל מהחאן, נבנו קירותיו של בית חווה מאבני חול מסותתות. ייתכן שמקורן של האבנים היה בפירוק של מצד אשר שכן כ-100 מ' צפונית-מזרחית בתקופה הרומית המאוחרת - הביזנטית. על קירות המבנה נמצא מספר רב של כתובות חרוטות בערבית.

שרידים מתעוררים

בעקבות הפרויקט לשיקום ושימור הממצאים הארכיאולוגיים שמובילה רשות העתיקות, הפך בתחילת השנה בית החווה הקדום בעין מרזב למרכז של פעילות

היופי שבאתגר

צילום: רינת רוזנברג

רינת רוזנברג

ביום העצמאות האחרון על הדשא בספיר הגיעו תושבים רבים. היה שמח ומזג האוויר היה מושלם - לא חם ולא קר, מה שהחזאים מכנים מזג אוויר נוח. החגיגה הזו היא הזדמנות להיפגש ולשוחח שיחות חולין עם מכרים ושכנים. שיחה כזו הייתה לי עם נדב אילון, קצין הביטחון של המועצה. שוחחנו על הא וטיפה גם על דא, והופ, הגענו לשוחח גם על העיתון של המועצה. מפה לשם, משם לפה, בתנועת מלקחיים ובלי התנגדות ניכרת, קבעתי איתו פגישה לשיחה מקיפה שבה יספר קצת על עצמו, על העבודה ועלינו - על הערבה, מנקודת המבט שלו.

משפחת איילון

במיאמי. וכך התגלגלתי לבחינות התאמה ומיונים לתפקיד שליח. לאחר המיונים האופציה של נסיעה למיאמי ירדה מן הפרק, אבל באביב של שנת 2013 עלתה על סדר היום פתיחת סניף של הסוכנות היהודית בלונדון. עד אז לא הייתה שם לסוכנות מסגרת פעילות, והיה בזה אתגר מאוד גדול מבחינתי - להקים את התשתית לפעילות ולבנות את הקשרים עם

השנייה. לימים הכירו ההורים, נישאו והקימו את ביתם בגדרה. האב עבד שנים רבות בחברת "אלתא מערכות" (חברת בת של התעשייה האווירית), ואימו הייתה מדריכה ארצית של משרד החינוך לתחום החינוך הגופני לגיל הרך. אחיו הגדול משרת כאל"מ בחיל הים בתפקיד בכיר, ואחיו השני משרת כמג"ד במילואים, בחטיבה אחת לחטיבה שבה נדב משרת. נדב אומר שבמשפחת אילון רואים ערך ומשמעות בתרומה והתגייסות למען המדינה.

את ילדותו ונעוריו עשה נדב במושבה גדרה והיה פעיל מאוד בתנועת הנוער ה"מכבי הצעיר" - כל כך פעיל שבתקופת הלימודים אחרי הצבא ריכז את סניף גדרה של ה"מכבי הצעיר".

בצבא שירת כקצין בחיל ההנדסה, ובמילואים הוא משרת באוגדה 98 שהיא אוגדת המילואים של הצנחנים. שם, בשירות המילואים, הכיר את מירב. משפחת אילון הגיעה לערבה בספטמבר 2016. מאז נדב, מירב ושני הבנים איתן ושחר מתגוררים בחצבה. לתפקיד הקב"ט נכנס נדב בפברואר 2017.

אחרי היכרות בסיסית עם נדב ומקורותיו אני חייבת לברר מה הביא את המשפחה לערבה. מתברר שבסיפור יש מגוון תחומים ויבשות. "אחרי הצבא למדתי 4 שנים רפואה סינית במכללת רידמן, כולל סטאז' בבית חולים בסין. בהמשך פתחתי קליניקה וגם עבדתי כמה שנים עם קופת חולים. תוך כדי לימודים נפתחה בפני האופציה להיות שליח של הסוכנות היהודית. 'מכבי עולמי', ארגון שעבדתי בו בעבר, הציע לי להחליף את השליח שלהם

ק בענו להיפגש בשבוע שלאחר מכן. מזג האוויר הנוח ששרר ביום העצמאות לא רמז על מה שצפוי היה להתחולל שבוע אחר כך. ארובות השמים נפתחו, מטחי גשם אלימים ירדו, נחלים הוצפו, כבישים נחסמו, חיים אבדו. לנוכח האקלים הקשה דחינו את הפגישה בשבוע - עד יעבור זעם, עד שיירגעו מעט הטירוף והצער.

נדב נולד בגדרה ביוני 1982, בעיצומו של מבצע שלום הגליל אשר לימים נקרא מלחמת

סבו היה ממקימי המוסד לעלייה ב' (לימים "המוסד") תפקידו היה לאתר מדענים נאצים ולנקום בהם על מעורבותם במלחמת העולם ובשואה

לבנון הראשונה. הוא הצעיר מבין שלושה אחים. הסיפור המשפחתי של הוריו נשמע כאילו נלקח מסרט על התעוררות החיים של היהודים באירופה אחרי מלחמת העולם השנייה והשואה. אביו נולד ברומניה בימים שאחרי המלחמה ואימו נולדה במחנה עקורים באוסטריה. סבו היה ממקימי המוסד לעלייה ב' (לימים "המוסד"). תפקידו היה לאתר מדענים נאצים ולנקום בהם על מעורבותם במלחמת העולם ובשואה. בשנת 1951 עלתה משפחתו של אביו מגרמניה לישראל. באותה שנה עלתה משפחתה של אימו מאוסטריה אליה הגיעו מפולין בתום מלחמת העולם

החלטנו לצאת למסע הזה מתוך הבנה שמדובר בהזדמנות שלא תחזור על עצמה. מירב הייתה בהיריון עם בנו הבכור איתן. התקופה הזו הייתה חוויה מדהימה ועבודה מאוד קשה.

הקהילה. מירב ואני החלטנו לצאת למסע הזה מתוך הבנה שמדובר בהזדמנות שלא תחזור על עצמה. מירב הייתה בהיריון עם בנו הבכור איתן. התקופה הזו הייתה חוויה מדהימה ועבודה מאוד קשה. הקמנו מרכז פעילות ליהודי לונדון איילנד, קהילה 'קטנה' של יותר מרבע מיליון יהודים. מעולם לא היה אצלם חיבור כזה לישראל. הרעיון שהנחה אותנו ועמד בבסיס הקשר הקהילתי הוא שהמכנה המשותף לכל הזרמים של הקהילה הוא ישראל. זה מתייחס לזהות חברתית-תרבותית ופחות לזהות דתית. קידמנו פעילות שתסייע לחיזוק

ההשתייכות החברתית-תרבותית באמצעות הרצאות, הופעות, פסטיבל סרטים ואירועים קהילתיים לציון יום הזיכרון ויום העצמאות, פעילות לציון חגים ובעיקר פעילות לנוער". זה מצריך היכרות עם תרבות ושפה במידה לא מבוטלת, מעבר להכשרה של הסוכנות, היו לך הכלים האלו?

"כשהייתי בתיכון המשפחה שלי יצאה לשליחות בארה"ב, אז למדתי להכיר את התרבות והשפה, כלי אדיר שעזר לי במימוש השליחות שלי שנמשכה שלוש שנים. היום במקום שהתחלתי כשליח יחיד פועלת מערכת מבוססת עם 13 שליחים".

מה הביא אתכם בתום שלוש שנים מלונג איילנד לערבה?

"לקראת סיום תקופת השליחות התחלנו לחשוב לאן אנחנו רוצים לחזור, איפה נרצה להקים את הבית שלנו. חשבנו על שתי אפשרויות: הגולן והערבה. את הערבה הכרנו דרך עופרה אחותה של מירב שנשואה לדרור שטרן וחיה בחצבה. ביקרנו פה פעמים רבות, והכרנו מעט את המקום. התחלנו לבדוק את שתי האפשרויות. מירב ואני מאוד מתחברים למשמעות של ההתיישבות. יהיו כאלה שיגידו עליי שאני נאיבי, או שאולי אני לא מחובר למציאות, אבל הרעיון הציוני עוד חשוב לי. אני מאמין שפה בערבה, וגם ברמת הגולן, הרעיון הציוני עוד חי, הציונות לא מתה.

שינתה את פניה בהחלט, אבל היא חיה ובוועטת. נכון, אני לא עוסק בחקלאות ואינני בא ממשפחה חקלאית, אבל יש עוד תפקידים רבים ומשימות שיש לאייש, לממש ולקדם גם פה. יש לנו, למירב ולי, גם נטייה ללכת למקום שיש בו אתגר וקושי, לנסות ולהוכיח לעצמנו

שאנחנו יכולים להתמודד ולעמוד בקושי. "בתהליך הבדיקה שעשינו הבנו שנפתחה האפשרות לרכוש מגרש בהרחבה, שחינוך הילדים יקבל פה אופי אחר, שנוכל לחיות בקהילה כמו שאנחנו אוהבים, ובשורה התחתונה, החיים פה, למרות הקשיים, הם אופציה מצוינת בשבילנו. בשקלול של כל הדברים יחד, עם העובדה שיש לנו גם משפחה בקרבנותנו, החלטנו שנבוא לערבה לשנה,

אם בוחנים את העניין מנקודת מבט מפוכחת אז אפשר להניח שבמקרה של רעידת אדמה למשל, אנחנו לא נהיה בראש סדר העדיפויות למענה של הגורמים המקצועיים

ואחר כך נחליט.

הגענו לערבה בספטמבר 2016. מירב מצאה מיד עבודה בתחומה (מהנדסת תעשייה וניהול) אצל משפחת אפשטיין בחצבה. אני התחלתי לעבוד בעמותת 'בין השיטין' בהובלת פרויקט החממה החקלאית שמיועד ליצירת תוכן וחשיפה של הערבה והחקלאות לקבוצות ייעודיות. כשנפתח בינואר 2017 מכרז לתפקיד קב"ט המועצה, ניגשתי אליו. התפקיד הזה הוא תפקיד מאוד מאתגר וחשוב בעיניי, ולשמחתי זכיתי בו".

איך אתה מגדיר את התפקיד שלך?

"לפי תפיסתי, בשורה התחתונה, תפקיד הקב"ט הוא לדאוג שלתושב תהיה תחושת ביטחון ומוגנות ולהביא לכך שכל הגופים הרלוונטיים הפועלים בערבה: צה"ל, המשטרה,

מד"א, כיבוי אש, האבטחה במוסדות החינוך והגופים ההתנדבותיים באזור יוכלו לממש את היעוד שלהם ואת האחריות המוטלת עליהם. העבודה מול כל הגופים שהזכרתי היא אחד הכלים החשובים שיש לי למימוש התפקיד שלי. המחויבות והתפקיד החשוב שהם ממלאים ביצירת מעטפת ביטחון ברמה האישית וברמה המערכתית ראויים להערכה רבה".

הערבה היא כמעט אי בודד. יש בכך יתרונות לא מבוטלים לצד קשיים. איך נערכים מבחינה ביטחונית למצב חירום ולאירועי קיצון?

"הנחת העבודה שלי היא שבשעת חירום נוכל לסמוך רק על עצמנו ועל הכוחות הפועלים באזור. זה מביא אותי לחשיבה אסטרטגית לצד היערכות טקטית לשעת חירום, וזה אומר שאנחנו לבד. אם בוחנים את העניין מנקודת מבט מפוכחת אז אפשר להניח שבמקרה של רעידת אדמה למשל, אנחנו לא נהיה בראש סדר העדיפויות למענה של הגורמים המקצועיים. לנוכח הנחת העבודה הזו, אנחנו פועלים כדי לתת מענה מתאים בשעת חירום וזה כולל הכנת מאגרי חירום שכוללים מכלי מים, מאגרי מזון, ציוד חיוני לתושבים ועוד. חלק מההיערכות היא גם הכנת השטח לקליטת מפונים מאזורים אחרים בארץ, ולשם כך יש לנו מחסן לשעת חירום למקרה שהאזור יקלוט מפונים בכמויות שונות.

בתחום הרפואה, משעה 16:00 ועד 08:00, אנחנו מתבססים היום על חובשים ונהגי אמבולנסים בהתנדבות, ואת המצב הזה אנחנו פועלים לשנות על ידי אישור של משרד הבריאות ומד"א למשרות בשכר בשעות האלה.

תחום התקשורת בשעת חירום הוא סוגיה

צילום: רינת רוזנברג

נדב על הגבול עם ירדן בנחל ערבה

בתחום הזה, ואני מנצל את הבמה שנתת לי לקרוא למתנדבים נוספים להצטרף לצוות המתנדבים הפעיל היום".

אז תקופת הניסיון שאתה ומירב הגדרתם כשהחלטתם להגיע לערבה הסתיימה כבר לפני שנה כמעט, מה הלאה?

"אני מאוד שמח על ההחלטה שקיבלנו לבוא לערבה. כמו בכל דבר בחיים, ישנם קשיים, שחלקם כרוכים בחבלי קליטה, בהסתגלות למזג אוויר קיצוני ולריחוק. אני מאמין שלגור פה זו לא רק הגדרה טכנית זו גם אמירה ערכית. מירב ואני משדרים זאת לילדינו כל הזמן, עוברים איתם בכביש ובשטח ומוודאים שהם מכירים את שמות הנחלים, את שמות בעלי החיים ואת השמות של הגידולים בשדות. אני מאוד מקווה שעם תנופת הקליטה יגיעו עוד משפחות, יראו את היופי שבאתגר ויגיעו לחלוק יחד עם כולנו את הקסם שיש לערבה".

נדירים. המתנדבים פעילים בתחומים רבים ובעיקר, ביחידת החילוץ, בצוות ההתערבות (לוט"ר) ובצוותי הרפואה. זוהי התנדבות והירתמות מרשימה בכל קנה מידה.

אני מאמין שפה בערבה, וגם ברמת הגולן, הרעיון הציוני עוד חי, הציונות לא מתה. שינתה את פניה בהחלט, אבל היא חיה ובוועט

בתחום האחריות המיידית שלי - רפואה בחירום, אני יכול להגיד לך שיש מתנדבים מסורים עם תחושת מחויבות שעושה את ההבדל בין חיים למוות. הם הראשונים להגיע ולתת סיוע. אנחנו רוצים להרחיב את המעגל ולהוסיף עוד נהגי אמבולנס. אנחנו מצויים בחוסר

מאוד מטרידה היות שבאירוע חירום לא ניתן להסתמך על רשת התקשורת הסלולרית. לכן אנחנו פועלים עם משרד הביטחון להקמתה של רשת תקשורת אלחוטית עצמאית שתוכל לתת מענה שלם לניהול התקשורת בשעת חירום.

המענה הכולל לשעת חירום אמור להתקיים במרכז החילוץ וההצלה שמוקם בימים אלה, ומטרתו לתת מענה שלם 24 שעות 7 ימים בשבוע בתיאום של כל כוחות הסיוע. עד אז אנחנו ממשיכים לטפל בהשלמת חוסרים לכיתות הכוננות ביישובים והשלמה של מרכיבי הביטחון ביישובים, וכל זאת במטרה להביא לכך שלתושבים תהיה כתובת ברורה לקבלת מידע וסיוע שהם מרכיב חיוני לתחושת ביטחון ולהקלה בשעת חירום וגם בחיי היום יום. כשמדובר בהסתמכות על עצמנו זה נשען גם על הקהילה וההתנדבות, ויש בערבה מתנדבים

קולנוע ערבה

הקרנת סרטי קולנוע עכשוויים בשיתוף קולנוע "לב"

ימי רביעי | 20:30 | אולם רוזנטל

25.7.18 | בשעה 17:30
פדינגטון 2

18.7.18
סטלין מת!

11.7.18
חולי אהבה

4.7.18 שלושה שלטים
מחוץ לאבינג מיזור

15.8.18
בית בגליל

8.8.18
מודי

1.8.18
בחזרה לבורגונדי

רכישת כרטיסים
באתר סמרטקט

arava.smarticket.co.il

מחיר כרטיס: ₪35
כרטיס גיל שלישי: ₪30

אסע קעזע

הראל שקלאר

שנה ראשונה במכינת עין יהב. שנה ראשונה בערבה. איך בכלל מסכמים שנה כזאת? השאלה הזו מנקרת בראשי תקופה ארוכה, ובכל זאת אנסה לתאר מה עברנו בשנה האחרונה ואת המפגש המיוחד בין המכינה לערבה.

הגענו לכאן, לקצה הדרומי של המדינה, חבורה של 20 נערים ונערות, דתיים וחילונים מכל רחבי הארץ - ממצפה הילה ונהריה שבצפון ועד שדרות וקיבוץ רביבים שבדרום. חבורה מיוחדת ומקסימה שהחליטה לא להישאר בגבולות המוכר והידוע והפכה למחזור שייסד את המכינה. להיות מחזור א' זה לא דבר פשוט. האתגרים רבים לכולנו. החל ממבני המגורים, כיתת הלימוד והמטבח שעוד לא ממש היו כשהגענו, ועד לבניית יסודות פנימיים ומעשיים כקבוצה. ההבנה שאנחנו לומדים הרבה תוך כדי תנועה הייתה מנת חלקנו בשנה האחרונה. אבל כולנו נכנסנו לתוך השנה הזו חדורי מטרה.

קצת על עצמי: גדלתי בעפרה שבהרי השומרון, שם הכרתי את אשתי אפרת ושם גרנו עד אוגוסט 2017 יחד עם ילדינו בארי בן החמש ונגה בת השנתיים. הערבה הייתה בעינינו מקום רחוק וקסום שאליו יוצאים לטיולים מופלאים, אך אף פעם לא חשבנו עליה כאופציה למקום מגורים. לקראת הקיץ הבנו שנפתחת מכינה בערבה. כשנפגשתי בקיץ שעבר עם אבישי ברמן, ראש עמותת "בין השיטין", הצלחתי לחוש (אומנם מרחוק) את סביבת העבודה. משהו בערבה ובאנשיה עם השילוב של המכינה החדשה קסם לי נורא. אבל עד שזה יקרה במציאות, הרגשתי שהדרך ארוכה.

לאט לאט, עם הרבה מחשבות והרבה שאלות, נחשפנו למשמעות של המעבר למגורים בערבה יחד עם המשמעות של הקמת המכינה. בשנים האחרונות ובמהלך התואר הראשון בעבודה הסוציאלית עבדתי בעמותת "אחריי!" המעודדת בני נוער בפריפריה הגיאוגרפית והחברתית בישראל להתגייס לצבא. במסגרת

זו עבדתי עם נוער חרדי נושר. העבודה הייתה מאתגרת ומעצימה. נחשפתי לכמות גדולה של נערים שנמצאים במשבר גדול וחיים על הקצה, בלי מסגרת שעוטפת אותם. נערים שמהלכים על התפר בין העולם החילוני לעולם החרדי, ובעיקר זקוקים לתחושת שייכות. העבודה ב"אחריי!" גרמה לי להבין את המשמעות הגדולה של עשייה חינוכית.

משהו בערבה ובאנשיה עם השילוב של המכינה החדשה קסם לי נורא. אבל עד שזה יקרה במציאות, הרגשתי שהדרך ארוכה

הבנתי שהכלי העיקרי הוא לייצר סביבה מצמיחה, סביבה שיודעת להציב מטרות גדולות אבל בהקשבה וענווה; סביבה שמדברת שפה של חיבור ויודעת לתת מקום לפרט ולקבוצה מתוך שייכות גדולה. לאחר מחשבות רבות הבנו אפרת ואני שעבודה במכינה תאפשר הזדמנות לצאת למסע מרתק בסביבה שונה ולא מוכרת. במערבולת של חששות, ציפיות והרבה רצון לצאת למסע חדש, הגענו לערבה כדי להיות שותפים בהקמת המכינה. את הצוות החינוכי הובילו השנה יחד אתי, המדריכים - נריה שגיא מעפרה ונדב תמיר מגן יבנה, והמנהלנית של המכינה - גליה זיו מעין ייב.

חבלי לידה

היות שמבנים מסודרים למכינה עוד לא היו בתחילת השנה התחלנו את השנה במתחם

הקטן של משפחת לב. תקופה לא קצרה בילינו שם, והילה לב פינתה עבורנו הרבה מקום במתחם ובלב, באהבה גדולה. במקביל, עבדנו על המבנים המיועדים למכינה. הקמנו חממה, ניקינו את השבילים, שתלנו דשא, פינות חמד ועוד. לאורך כל הדרך נעזרנו בתושבי עין ייב שבאו תמיד באהבה לעזור ולתת עצה טובה. הרגשנו שאנחנו מוקפים בקהילה שרוצה בטובתנו, שרתומה תמיד לטובת המכינה. החיבור לתושבי עין ייב בא לידי ביטוי במגוון דרכים. לחניכי המכינה יש משפחות מאמצות, והחניכים נפגשים איתן באופן קבוע אחת לשבוע לארוחת ערב משפחתית. הקשרים שנוצרים כמובן הם קשרים אמיצים ומיוחדים שלא יסתיימו עם תום השנה.

קהילת עין ייב מחברת לתחושת ביתיות נפלאה, וחניכי המכינה אוהבים את המקום ומרגישים אהובים ומלווים בתחושה שזו להיחשף להרבה מהיופי המדברי והאנושי של הערבה.

המרחבים העצומים יחד עם המרחק הגדול של הערבה ממרכז הארץ מייצרים פלטפורמה ייחודית לתהליך החינוכי אותו עוברים החניכים והחניכות. החיים המשותפים, המרחק מהבית וההבנה שאי אפשר "לצאת" בכל רגע שמתחשק מייצרים קבוצה מגובשת ומלוכדת מאוד.

שגרת פעילות

במהלך השנה ערכו חניכי המכינה ברחבי הארץ טיולים נודדים למשך ימים רבים. גם למסלולי הטיול בערבה היה חלק נכבד בהיכרות של החניכים עם חווית השטח. בכל יום ראשון יצאו החניכים באופן קבוע לטיול באזור וזכו

צילום: דובי לחוביצר

מסע כניסה למכינה

צילום: רינת רוזנברג

הראל שקלאר

של החניכים, את הרצון לקדם, להוביל, לקחת חלק. החניכים במכינה הם שותפים מלאים לעשייה. הם אחראים לחלק נכבד מהלוי"ז, הם בונים את סדרות השטח, יוצאים לטיולי הכנה, מכינים את ההדרכות ועוד. בקיצור, יש להם אחראיות מלאה על איך השנה ופעילות המכינה ייראו. מבחינתי זה החלק החשוב ביותר בתהליך החינוכי. זה מתבטא גם בנראות המכינה וגם בתכנים שמלווים אותם כחניכים.

האתגר שבמסע

כיאה להתחלות ובדומה לחניכים גם אני התחלתי את השנה הראשונה בחששות רבים, אך גם עם ציפייה והבנה שאנחנו יוצאים לדרך ארוכה. העבודה המשותפת עם אבישי, עם צוות המכינה, עם העמותה ועם תושבי עין יהב יצרה פלטפורמה ייחודית לרוח המכינה. המכינה שלנו היא בית מדרש לשיח ויצירה, מקום של לימוד יום יומי המייצר מפגש עם עצמי ועם הסביבה, מפגש שיש בו כל הזמן התקדמות וצמיחה, וישנם אתגרים רבים המלווים את תהליך ההקמה של המכינה. אני לא יכול שלא להתייחס לאסון שקרה פה, בסמוך למגרש הביתי שלנו בנחל צפית בערבה. כראש מכינה, האסון מלווה אותי יום-יום, שעה-שעה.

אנחנו צריכים להתנהל תמיד בענווה, להטיל ספק, לשאול, לברר, להיות במקום שיש בו סימני שאלה ולא רק סימני קריאה

אנחנו מחנכים את החניכים לקחת אחריות. האסון בנחל צפית טלטל את עולם המכינות, וכך גם אותנו. הוא הכריח אותנו, לצד עשייה חינוכית משמעותית, לערוך חשבון נפש מעמיק עם עצמנו. הדבר החשוב ביותר מכל עולם הערכים שאליו אנחנו מכוונים הוא ההבנה הבסיסית ביותר שעלינו להחזיר את החניכים שלנו בריאים ושלמים הביתה. דווקא מתוך אותה הבנה, אנחנו צריכים להתנהל תמיד בענווה, להטיל ספק, לשאול, לברר, להיות במקום שיש בו סימני שאלה ולא רק סימני קריאה. זוהי אבן דרך משמעותית, והיא חלק חשוב מהערכים שאנחנו מעבירים לחניכי המכינה.

אני מסיים את הדברים בהודיה גדולה על הזכות שיש לי לקחת חלק במסע של מכינת עין יהב. מסע ארוך, מאתגר, לעיתים מטלטל, ומעל לכול מסע שבו לא מפסיקים ללכת ולהתקדם.

שהגיעו לחלוק איתם את תפיסת עולמם ולומדים להתחבר עם חבריהם בתוך הקבוצה. יש במכינה פסיפס אנושי שנוצר מהאישיות ומהרקע של כל חניך וחניכה. הם פוגשים את השונה בצורה החזקה ביותר, ומתוך המפגש הזה הם עוברים תהליך אישי, כל אחד ואחת בדרכו. המכינה ממשיכה את מה שהחניכים הביאו איתם מהבית. כל אחד מביא איתו לשנה הזו את המטען האישי שלו, את הערכים, את המשפחה ואת הסיבה האישית שבגללה הגיע למכינה. אנחנו רוצים שהחניכים יחוו תהליך של בירור והתמודדות מתוך חיבור למקום שממנו באו.

אנחנו רואים איך השנה הזאת משפיעה על החניכים. השינויים שקורים במהלך השנה ניכרים לעין. מדהים לראות איך חניכים שלא רצו יותר מ-400 מטר בתחילת השנה מסיימים חצי מרתון בירושלים. איך חניכים שלא הצליחו לשבת חצי שעה בשיעור לא עוזבים כיום את המרצים ושואלים שאלות עד הרגע האחרון. הדבר החשוב ביותר הוא לראות את השותפות

להכיר את הטבע הקרוב שעוטף אותם ביום ולהתחבר אליו. אנחנו מדברים הרבה במכינה על הקשר שקיים בין המרחב הפיזי שבו אנחנו נמצאים לבין המרחב הלימודי, ולערבה יש הרבה יתרונות וקסם במרחב החינוכי. לא סתם קמו כאן בעשור האחרון שלוש מכינות.

המכינה ממשיכה את מה שהחניכים הביאו איתם מהבית. כל אחד מביא איתו לשנה הזו את המטען האישי שלו, את הערכים, את המשפחה ואת הסיבה האישית שבגללה הגיע למכינה

החניכים נמצאים רגע לפני השירות הצבאי, והם זוכים לעבור ביחד שנה שבה הם נפגשים עם מגוון גדול של דמויות. הם פוגשים מרצים

צילום: פנינה פז

פעילות בשנת המכינה

צילום: פנינה פז

מופע סוף שנה

★ פרם אורסולה מתחדשת ★

מנות חדשות ומרעננות בתפריט!

אנחנו, הצוות החדש של קפה פרם אורסולה מקבלים באהבה ענקית את הבייבי הזה לידינו. אנחנו לוקחים שבועיים של התחדשות למקום כך שהקפה יהיה סגור בין 14.7-1.7, וב-15.7 אנו פותחים מחדש ומזמינים אתכם להמשיך לבוא ולהנות מהמנות האהובות וכמובן מנות חדשות ומרעננות (מי אמר שף הונגרי?) ומהאווירה המיוחדת שניצור במקום

★ פרם אורסולה - שעות פתיחה בקיץ ★

1.7-14.7	הקפה יהיה סגור
15.7	פתיחת הקפה ללא רעש וצילצולים 12:00-22:00
3.8	מסיבת הרעש והצילצולים לפרם אורסולה 21:00

בכניסה לצוקים, על כביש הערבה. "אורסולה בית קפה בערבה" www.ursula.co.il ★ 08-6444421 ★ 052-4260112

מומלץ להזמין מקום מראש. נשמח לראותכם!
מתרגשים מאד, דני, שוהם, שרדה וניצן

סוף טוב, הכל טוב!

URSULA
בית קפה ~ מסבאה
עוברת ידיים

אני מאחלת לבעלים החדשים של מסעדת אורסולה ניצן ושרדה מצוקים מזל טוב, הצלחה, שפע והרבה אושר ועושר.

ולכם תושבי הערבה אני מודה על 4 שנים של תמיכה, פירגון, אהבה ואכפתיות. עזרתם לי לגדל ולמסד את אורסולה ולהפוך אותה לחלק בלתי נפרד מקסם הערבה.

✧ תודה על הכול. אוסי ✧

אישון במדבר

אלכס ליבק

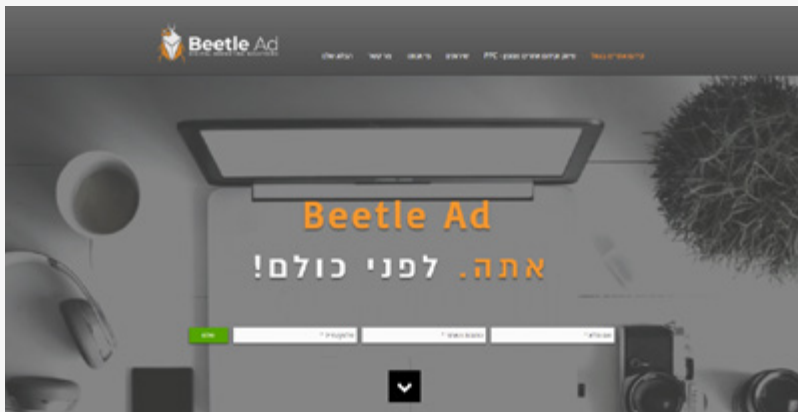

מאגר עשת, מאי 2018

עשינו עסק

Beetle Ad
DIGITAL MARKETING SOLUTIONS

Beetle Ad (ביטל אד)

שיווק באינטרנט לעסקים

מי אני

שמי רן יפרח, בן 34, נשוי למוריה ואב ל-2 ילדים מתוקים. אני יזם עסקי וחברתי ובעל ניסיון עשיר בניהול פרויקטים, שיווק באינטרנט ועבודה אישית עם לקוחות. לפני כשנה עזבנו את העיר רחובות ועברנו לגור בשכירות במושב צופר. החלטנו לחוות חיים אחרים, חיים בכפר, במדבר שאנחנו כל כך אוהבים וכל כך מתחברים אליו, במטרה לשנות את החיים מקצב בלתי פוסק ולחוץ בעיר לתדר רגוע ונעים שאפשר להשיג רק כאן, במקום הקסום הזה.

את העסק הקמתי לפני כשנה ויחד איתי עובדים מספר שותפים. כל אחד מומחה בתחום מסוים במטרה לתת את המענה האיכותי ביותר ללקוחות שלנו. "ביטל אד" הוא עסק שמטרתו לעזור לעסקים להצליח על ידי שיווק באינטרנט. שיווק באינטרנט יכול להיות ההבדל בין עסק מדשדש ודועך לעסק פעיל, משגשג ורווחי. "לביטל אד" יש כל הכלים הדרושים, הידע והניסיון כדי לקחת את העסק שלכם קדימה. השירותים שאנחנו נותנים: קידום אתרים בגוגל, קידום ברשתות החברתיות ושיווק מבוסס קמפיילים פרסומיים (ברשת החיפוש של גוגל ובפייסבוק) וזה כל מה שהעסק שלכם צריך במקום אחד. אנחנו נותנים גם שירותי בניית אתרים, הקמת דפי פייסבוק וכל מה שנדרש כדי להחיות את העסק שלכם ברשת.

איך נולד הרעיון

את הרעיון לעסק הגיתי לפני כמעט 4 שנים. אשתי ואני הבנו שאנחנו רוצים "לשנות קונספט" ולחיות את החיים באופן חופשי יותר. יותר מ-13 שנה עבדתי כשכיר, בשש השנים האחרונות עבדתי כמהנדס מכונות בחברות פיתוח ותכנון מוצרים באזור המרכז.

רגעי שיא

אני חושב שרגע השיא האישי שלי הוא היום שבו התחיל העסק שלי לעמוד בפני עצמו. אחד האתגרים הגדולים ביותר בעסק עצמאי הוא לעבור את נקודות המשבר הקטנות בדרך בלי להישרב ולהמשיך להתמיד עד שהעסק

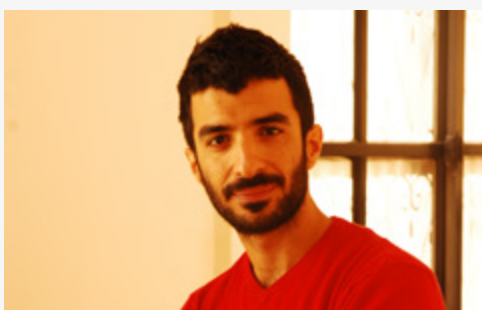
מתייצב. מבחינתי זה מרגש מאד להיות עצמאי לחלוטין אחרי שנים של עבודה כשכיר. אני מרגיש שאני יכול להגשים את עצמי באופן מלא - לנהל בעצמי את הזמן שלי, לחיות במקום הכי יפה בארץ בלי להתלונן שאין שם עבודה ולעזור לאנשים להתפרנס מעצם העשייה היומיומית שלי.

שאיפות לעתיד

מכיוון שבחרתי לגור כאן, ואני מתאהב באזור בכל יום (עם כל האתגרים של החיים פה), אני רוצה להמשיך להתפתח עסקית ולשגשג בתחום כך שאוכל לייצר מקומות עבודה אלטרנטיביים באזור. יש לא מעט תושבים בערבה שאינם עוסקים בחקלאות, וגם יש לא מעט ממרכז הארץ שמאוד רוצים לחיות כאן, אבל חוששים מהמעבר כי אין להם מקום עבודה. שאיפה נוספת שלי היא לפתח רחפן שיוכל להטיס כל אחד תוך חצי שעה מהערבה לתל אביב (אבל זה כבר סיפור אחר).

מוטו

אוהב לעזור לעסקים שאוהבים את העסק שלהם.

תעודת זהות

Beetle Ad
050-4500-756
www.beetlead.co.il

שם
טלפון
אתר

ללוש

חגית שחם

עוגות ומאפים

טארט מנאו קיצי

אופן הכנת הקרם:

שמים בקערת המיקסר מסקרפונה, סוכר ופריגת מנגו מקציפים באמצעות וו הקצפה עד לקבלת קרם חלק.

מוסיפים את השמנת המתוקה ומקציפים שוב לקבלת קרם סמיך ואחיד. מעבירים את הקרם לשקית זילוף עם צנתר חלק.

מניחים את הבסיס האפוי (לאחר שהתקרר) על צלחת הגשה יפה (לא לשכוח להסיר את נייר האפייה מהתחתית) ומזלפים עליו את הקרם. אם נשאר מעט קרם אפשר לזלף לכוסיות קטנות, לקרר ולקבל מוס מנגו טעים.

אפשר וכדאי להכין עד השלב הזה יום לפני ההגשה. לשמור במקרר, כך הקרם מרטיב מעט את הבצק והטעם משתפר.

חומרים לקישוט:

2-3 מנגו (תלוי בגודל) בשלים, קלופים ופרוסים לפרוסות בעובי של כ-1/2 ס"מ
מעט ריבת משמש חלקה
עלי נענע טריים

אופן הקישוט:

מסדרים פרוסות מנגו על הקרם במעגלים בצורה מעט חופפת, עד לכיסוי כל פני הטארט. מחממים מעט את ריבת המשמש במיקרוגל ומברשים בעדינות את פרוסות המנגו לקבלת ציפוי מבריק (גם יפה, גם טעים וגם שומר על הפרי שלא יתייבש).
מקשטים בעלי נענע.

מגישים ונהנים - מה שלא סיימתם אפשר לשמור במקרר בכלי מכוסה.

בתיאבון!

טארט מנגו קיצי

חומרים להכנת בסיס סבלה ברטון:

150 גר' חמאה בטמפרטורת החדר
150 גר' סוכר (3/4 כוס)

4 חלמונים

1/4 כפית מלח

2 כפיות אבקת אפייה

210 גר' קמח (1 1/2 כוסות)

1/4 כפית סודה לשתייה

אופן ההכנה:

מחממים תנור ל-160 מעלות.

שמים בקערת המיקסר חמאה וסוכר ומקציפים באמצעות וו גיטרה עד קבלת קרם בהיר.

מוסיפים את החלמונים ומערבבים היטב.

מוסיפים את שאר החומרים ומערבבים במהירות איטית עד קבלת בצק רך ואחיד.

מרפדים תבנית אפייה סטנדרטית בקוטר 26 בנייר אפייה.

מעבירים את עיסת הבצק לתבנית ומשטחים בעדינות בעזרת היד לקבלת בסיס אחיד.

כדאי להרטיב את היד במעט מים מפעם לפעם כדי להקל על העבודה ולמנוע מהעיסה להידבק ליד.

אופים את הבסיס 15 דקות ב-160 מעלות.

מגבירים את החום ל-180 מעלות ואופים כ-10 דקות נוספות או עד הזהבה.

מוציאים מהתנור ומצננים לגמרי.

חומרים לקרם מסקרפונה מנגו:

1 חבילה (250 גר') מסקרפונה (אני השתמשתי במסקרפונה של גד)

1 חבילה (250 גר') שמנת מתוקה 38% (חשוב לא להוריד באחוזי השומן כדי לקבל קרם יציב)

3 כפות סוכר

100 גר' של משקה פריגת מנגו קפוא

איזה מזל שיש לנו זיכרון קצר!

הוא שוב כאן - הקיץ. עם השמש היוקדת, החום היבש והזבובים. לא בטוח שהיינו נשארים לקיץ נוסף אם היינו זוכרים כמה זה קשה (זה קצת כמו היריון ולידה שלא בטוח שהיינו יולדות יותר מילד אחד, אם היינו זוכרות כמה זה קשה...) איזה מזל שיש לנו זיכרון קצר.

עם הקיץ חזרו גם כל פירות הקיץ הנהדרים: אפרסקים, משמשים, נקטרינות, דובדבנים ומנגו. האמת היא שלא תמיד אהבתי מנגו - אפילו לא ממש זכור לי למה. מבין הפירות הטרופיים יותר דיברו אליי אננס ופסיפלורה - מנגו וליצי' היו מוקצים מחמת מיאוס...

הבנתי שאין כמו מנגו בזכות עובדות תאילנדיות שלנו, שהיו בשלניות מופלאות והיו מביאות לנו טעימות מהבישולים שלהן. לתאילנדים אין הרבה קינוחים. אחד הקינוחים שיש להם הוא סטיקי-רייס (אורז דביק) עם מנגו. זו מנה מופלאה של אורז דביק מעורבב בסירופ חלב קוקוס וסוכר ומוגש חמים עם פרוסות של מנגו בשל. כדי לא להעליב את הבנות טעמתי ונשבתתי בקסמה של המנה ובקסמו של המנגו - מה שכמובן הפך אותי לבדיחה משפחתית כי הרי במשך שנים התעקשתי שמנגו זה ממש לא טעים...
בעניין הליצי' לא חל שינוי ואני עדיין מחכה למנה שתלמד אותי לאהוב ליצי' - רעיונות, מישהו?

לכבוד הקיץ והמנגו הרכבתי טארט על בסיס סבלה ברטון - בצק פריך עשיר בחמאה ונימוח עם קרם מסקרפונה מנגו ופרוסות של מנגו טרי. יפה, טעים, וצהוב בוהק - כמו שמש יוקדת.

צפר צמרת על ציפורים וחיות אחרות

עודד קינן

האבולוציה של החברתיות בטבע עיקרון ההכבדה

כיצד ייתכן שהתנהגויות אלטרואיסטיות, שבהן פרטים מסוימים מורידים מכשירותם ושרידותם ומסייעים בכך להצלחתם של אחרים, יתקיימו בעולם הטבע הפועל על פי חוקי האבולוציה והברירה הטבעית? בשתי הכתבות הקודמות בסדרה התחקינו אחר שתי תיאוריות מרכזיות שניסו להסביר תופעה זו - "ברירת הקבוצות" ו"אלטרואיזם הדדי", וראינו את הכשלים העומדים בבסיסן. בכתבה זו נעסוק בתיאוריה שצמחה כאן, בערבה, מהתצפיות של פרופסור אמוץ זהבי בזנבנים.

סימן תקשורת המכביד על הפרט הנושא אותו. הדוגמה הבולטת ביותר היא כמובן זנבו של הטווס. הזנב עצמו אינו מסייע לזכר בשום דבר, להיפך, הוא מכביד עליו ומגביל את תנועתו. עם זאת, רק זכר שמצליח לגדל זנב לתפארת למרות ההכבדה יכול להוכיח לנקבות עד כמה הוא מוצלח. בקיצור, לפי עיקרון ההכבדה יש לאבולוציה כלי נוסף והוא "ברירת הסימנים". בעוד שהברירה הטבעית פועלת על מוטציות

מאכיל את הפרטים הנחותים ממנו. מדוע הפרט הבכיר בוחר בהתנהגות אלטרואיסטית לכאורה במקום לגבור על יריביו? על מנת להבין זאת, עלינו לחזור לאמוץ זהבי ו"עיקרון ההכבדה". בספרם "טווסים, אלטרואיזם ועיקרון ההכבדה" אמוץ ואבישג זהבי כותבים: "את ההשקעה, שבעלי-חיים משקיעים בסימני תקשורת, אפשר להשוות להכבדה, שמתחרים עדיפים מוכנים ליטול על עצמם בבואם להתחרות ביריבים חלשים מהם. בתחרות שחמט, למשל, רב-האמן, בבואו לשחק מול שחקנים רגילים, מוותר על המלכה, ובתחרות גולף נותן המתחרה העדיף ליריביו יתרון של כמה בורות. ניצחון המושג למרות ההכבדה (Handicap) מעיד על כך שהוא אינו מקרי, ומוכיח באופן אמין את עליונותו של המנצח".¹ לפי אמוץ ואבישג זהבי, סימני התקשורת בטבע התפתחו על מנת לייצג באופן אמין את איכותו של הפרט הנושא אותם, והאמינות הזאת מושגת על ידי

ב-13 במאי 2018 יצאה יעל אלון, טכנאית הזנבנים המהוללת שלנו, לבדיקה שגרתית של קבוצות הזנבנים בשמורת גדרון. רק אמש היא צפתה בששטח (קיצור שקבענו לפי צבעי הטבעות: שחור, שחור, טבעת אלומיניום וכחול), הנקבה הזקנה ביותר בשטח, דוגרת על ביצים בקן. ששטח כבר הגיעה לגיל 14 ועדיין היתה השליטה הבלתי מעורערת של משפחתה. בבוקר הזה ששטח כבר לא נצפתה והקן ננטש. את מקומה תפסה נקבה צעירה שהגיעה מקבוצה אחרת. כל הזכרים בקבוצה התרגשו סביבה והתחרו מי מבלה איתה זמן רב יותר, חוץ מהזכר השליט חאצט (כחול, אדום, צהוב וטבעת אלומיניום). במקום לגרש את כולם מפניה, הוא התעסק בהאכלתם של מתחריו. חאצט ניגש לזכר השני והשלישי בהיררכיה והכריח אותם לקבל ממנו מזון. תופעה זו רווחת בין זנבנים המתחרים ביניהם במקום לריב על הבכורה, הפרט הבכיר יותר

משה דיין ואמוץ זהבי
צילום: באדיבות החברה
להגנת הטבע

המגדילות את כשירותו של הפרט ומתאימות אותו טוב יותר לסביבתו, ברירת הסימנים פועלת באופן ההפוך - היא מקדמת סימנים שעברו "הגזמה" על מנת שייציגו באופן אמין את יכולתו של הפרט וכיכידו עליו.

אם כך, מה הקשר בין ההכבדה המתקיימת בזנבו של הטווס לבין התנהגות אלטרואיסטית? לפי התיאוריה של זהבי, התנהגות אלטרואיסטית התפתחה כמנגנון תקשורת אמין בין פרטים החיים בקבוצה. זנבן המאכיל צאצאים שאינם שלו מוכיח ליתר חברי הקבוצה שהוא מסוגל לטפל בצעירי הקבוצה ולשמור עליהם, ושהוא עשוי להפוך בעתיד לשליט טוב. נחזור לחאצט - היעלמותה של ששטח והגעתה של נקבה חדשה אפשרו לזכרים הצעירים להפוך למתחרים פוטנציאליים. חאצט, במקום להילחם בהם, הכריח אותם לקבל ממנו מזון, ובכך הראה שהוא יכול לוותר על האוכל שלו למענם ולהישאר השליט. בדרך זו הוא הראה באופן אמין את החוזק הפיזי שלו מחד גיסא, ונמנע ממלחמות מיותרות מאידך גיסא.

מחקרים שונים הראו כי אכן, ככל שפרט נחות עוזר יותר לחברי הקבוצה שלו, סיכויי להיות מגורש מהקבוצה דווקא עולים היות והעזרה הזו נחשבת משלב מסוים כהתגרות בשליטים. זנבן השומר על קבוצתו, מאכיל את חבריו ומגן על הנחלה בחירוף נפש, מוכיח לאחרים שהוא חזק וכשיר מהם, דבר שעלול להוות איום על

השליטים (סיפור שאול ודוד...).

על פניה נשמעת התיאוריה של זהבי כנכונה ביותר להתמודדות עם שאלת האלטרואיזם, וזאת אולי במיוחד בשל העובדה שלבני האדם קל להתחבר אליה. מי לא גדל בצילה של הידישה מאמע הנותנת את חייה למען ילדיה ובתמורה מה היא מבקשת??? רק קצת כבוד... עם זאת, למרות השימוש בעיקרון ההכבדה להסברת סימני תקשורת פיזיים מקובל מאוד בעולם המדע, דווקא השימוש בו להסברת האלטרואיזם כהכבדה (Social prestige) נתקל בהתנגדות רבה. קל לנו להבין כיצד סימנים פיזיים, כדוגמת זנבו של הטווס וקרניו של היעל הזכר, מהווים סימנים אמינים ליכולתם. אפשר גם להוכיח זאת במחווות המשמשות לתקשורת כדוגמת ההאכלה שמאכיל חאצט את חבריו. עם זאת, להוכיח כי האכלת צאצאים היא סימן תקשורת שעבר הגזמה והכבדה, או ששמירה על הקבוצה היא סימן תקשורת המבטא את אמינותו של השומר, זה כבר סיפור אחר, היות שהתנהגויות אלו משמשות גם לפונקציות נוספות מלבד התקשורת. האם הזנבן השומר אכן שומר למען הוכחת יכולתו או אולי יש לשמירה פונקציות נוספות שמועילות באופן ישיר לשומר? האם האכלת צאצאים היא רק לצורך הוכחת יכולתו של הפרט המאכיל? סיבה נוספת להתנגדות היא שהתיאוריה הזו פועלת בשיטת "הפוך על הפוך" והיא מאוד

מסובכת להסבר מבחינה אבולוציונית, כפי שכותב ריצ'ארד דוקינס בספרו "הגן האנוכי": "התיאוריה הזו אינה מקובלת עלי, אם כי אינני בטוח בספקנותי בה במידה שהייתי בטוח בה כששמעתי לראשונה. ציינתי אז כי המסקנה ההגיונית צריכה להיות אבולוציה של זכרים בעלי רגל אחת ועין אחת. אמוץ זהבי השיב מיד: 'כמה מטובי המצביאים שלנו, יש להם רק עין אחת!' אף על פי כן, בעינה עומדת העובדה שתיאוריית ההכבדה מכילה כמדומה סתירה פנימית יסודית".¹

עיקרון ההכבדה נותן הסבר מעניין מאוד לתופעת האלטרואיזם. יש בו משהו "אנושי" מאוד, וקל לנו להתחבר אליו. עם זאת, במרבית המקרים קשה לנו להוכיח אותו. אין זה אומר כי העיקרון אינו נכון אבל ייתכן כי הוא אינו ההסבר היחיד להתנהגויות אלטרואיסטיות. האם קיימת תיאוריה שיכולה להסביר באופן גורף את התופעה הזו? האם ניתן לאחד את כל ההתנהגויות שאנו מחשיבים כאלטרואיסטיות תחת קורת גג אחת? בכתבה הבאה (והאחרונה בסדרה) נתייחס לתיאוריית "ברירת הקרובים" (Kinselection) שנחשבת היום למקובלת ביותר בעולם המחקר של התנהגויות אלטרואיסטיות. ננסה להבין מהם יתרונותיה ומה חסרונותיה, וננסה לסכם ולבדוק מהי התיאוריה הנכונה ביותר, ואם יש תיאוריה אחת שיכולה להסביר את הכול.

1 "טווסים אלטרואיזם ועיקרון ההכבדה" מאת אמוץ ואבישג זהבי, הוצאת החברה להגנת הטבע, 1996, עמ' 2-3.
2 "הגן האנוכי" מאת ריצ'ארד דוקינס, הוצאת דביר, 1991, עמ' 170.

הפגנת מנהיגות בין זנבנים

אבנים מתגלגלות

רועי גילי

ארכיאולוגיה ואקטואליה בערבה

הנפירים הסמויים מן העין

אדמה ללא צל

"שרכנו את דרכנו בנפתולי מבוכי החוואר... מקום מוזר, עקר מרוב מלח, כמו ים גועש שקפא לפתע, אשר כל גליו הנישאים הפכו לאדמה סיבית, קשה, אפורה מאוד, באור מחצית הירח" (מאנגלית: נינה פתאל ודויד ברקוב). במילים האלו שנכתבו לפני מאה שנה בדיוק, תיאר סר אדוארד תומאס לורנס הלא הוא "לורנס איש ערב" את מסעו באדמות החוואר שבהן הוקם לימים מושב עידן. כחבר המושב תמיד אהבתי לצטט את הדברים האלו, שיש בהם לטעמי משום הוכחה לכשרונם ועקשנותם של מתיישי עידן שהצליחו להקים יישוב פורח בנופי פני הירח האפורים של נחל עידן ונחל ביתרון - הנופים הפראיים והשוממים ביותר באדמתה הצחיחה של הערבה. המחשבה שחיים שוקקים התקיימו אי פעם במקום הזה נראתה חסרת כל היגיון לדורות של

עוברי אורח, נוודים, מתיישיבים ואפילו חוקרים. ואף על פי כן נתגלו במהלך השנים בתחומי המושב וסביבו לא מעט כלי צור מעובדים שהעידו על נוכחותם הקדומה והמתמיהה של בני אנוש. שים ניב חבר מושב חצבה הבחין בכך בשנות השבעים, ואף הביא לאזור את מורהו לארכיאולוגיה הפרהיסטוריון עופר בר יוסף מן האוניברסיטה העברית בירושלים. ילדי המושב חדי העין הביאו לי לא אחת ממבוכי החוואר כל מיני מציאות מעניינות שנראו מרתקות אך נטולות הקשר. בשנת 2012 במסגרת סלילת דרכי העפר סביב מטעי התמרים ממזרח למושב התחלתי למצוא על הדרכים הרבה מאוד פריטי צור שנראו כפסולת סיתות - חומר מעובד וארכיאולוגי במובהק. בראשית שנת 2017 גילה גדעון רגולסקי ממזרח למושב כמה אתרים מרשימים ובהם ממצאים עשירים מאוד של

כלי אבן ועצמות, ובמהלך שנת 2017 איתרתי מקבץ גדול של אתרים דומים מצפון למושב ובהם כמות גדולה מאוד של כלי צור ואבן, עצמות ושיניים של יונקים גדולים (פריים וסוסיים ככל הנראה).

חידות בחוואר

מהו אם כן פשרה של התעלומה הזו וכיצד הגיעו לכאן שרידי החיים העשירים האלו? כמו בתעלומות ארכיאולוגיות גדולות התמונה איננה ברורה עדיין לחלוטין, וההסברים שאני מציע, למרות שגובשו לאורם של נתונים רבים, הם סוג של השערה ראשונית בשלב זה של המחקר. מכל מקום התשובה לשאלה הזו שולחת אותנו בלי ספק הרחק אל תהומות העבר, אל עידנים קדומים בשטחי המגע בין הגאולוגיה והארכיאולוגיה: כ-60,000 שנה לפני

צילום: אלכס ליבק

להבי צור וכלי כתישה מאבן גיר, ברקע ניתן להבחין בפסולת סיתות מאבן צור

סוגיית מיקומם של האתרים שנחשפו באופן עקבי בשכבת חוואר בגובה 168-170 מטר מתחת לפני הים ומעליהם כשלושה מטרים של חול עדין וחואר. כיצד כיסה שוב העפר את קרקעיתה המתייבשת של הימה? האם היו אלו המים שגאו לתקופה קצרה והציפו שוב את האתרים, או שמא רוחות או שיטפונות שסחפו את החוואר בתהליכי הרבדה שארכו אלפי שנים לאחר התייבשות הימה? רק חפירה ארכיאולוגית שגיאולוגים וגיאומורפולוגים יהיו שותפים לה תוכל לפתור את השאלה הזו ולענות על שאלות רבות נוספות.

משהו חידתי ומרתק יש באתרי עידן, משום שהם מספרים את סיפורה של תקופה קדומה מאוד בתולדות האדם ומספקים הצצה נדירה ומסחררת אל תהומות הזמן, אל קפסולת תרבות שנקברה לפני אלפי שנים ונחשפה כמעט בשלמותה. אפשר שריבוי האתרים ועושרם עשוי לשנות את התפיסה המקובלת באשר לחשיבותה של הערבה בפרהיסטוריה של ארץ ישראל וליחסי מרכז ופריפריה בסוף תקופת האבן. זוהי כמובן הנחה מרחיקת לכת ואין לי ספק שלא מעט חוקרים יחלקו עליי, אך לפי שעה אתרי עידן טרם זכו לתהודה מספקת, ורק חוקרים מעטים זכו לראות אותם ולהבין את מלוא היקפה של התרבות שנחשפה בין הבתרונות.

בסיס), שלב חשוב בתהליכי המעבר למגורי קבע. התרחשויות כאלו נתגלו במספר אתרים בדרום הכנרת ולאורך בקע ים המלח. בדומה לאתרים האלו, גם באתרי עידן מצאנו כלי שחיקה וכלי כתישה עגולים שמעידים על שלב חדש ומתוחכם בעיבוד המזון, ואפשר שתנאי החיים הנוחים סביב מעיינות ימת הלשון היוו תמריץ לתהליך הדרמטי של מעבר למגורי קבע. מן הבחינה הזו מהווים לדעתי אתרי ימת הלשון דוגמה מובהקת לדטרמיניזם סביבתי, כלומר לאופן שבו מעצבת הסביבה הפיזית את תרבויות האדם. באתרי עידן, למרות שטרם נחפרו, נמצאו על פני הקרקע כמויות יוצאות דופן של עצמות ושיניים שמעידות על עיסוק אינטנסיבי בציד ואולי גם בעיבוד כלי עצם ושרן. ואולם המאפיינים המובהקים והמרשימים ביותר של אתרי עידן הם כלי הצור הרבים והמגוונים שנמצאו באתרי הייצור והמגורים, *insitu* (באתרם). הכלים האלו משתייכים לתרבות חומרית מוכרת שמכונה התרבות הכבארית (התרבות זוהתה לראשונה במערת כבארה שבכרמל), המתוארכת לכ-18,500 שנה לפני זמננו ועולה בקנה אחד עם האופן שבו אנו מבינים את ההתרחשויות הגיאולוגיות. ואולם ההסבר הזה מותיר גם לא מעט סימני שאלה, ומוזרה במיוחד היא

זמננו השתרעה מדרום הכנרת ועד אזור מושב חצבה של ימינו, ימת הלשון. עם תום תקופת הקרח האחרונה, לפני כ-23,000 שנה גרמו תהליכי התייבשות וההתחממות להצטמצמות הימה ולהיווצרותו של ים המלח. בתהליך הזה שארך כ-10,000 שנה נחשפו אקוויפרים שהובילו מים מתוקים מהר הנגב אל הימה, ולכן נבלעו קודם לכן במימיה. הגיאולוג ליאור אנמר שהאיר את עינינו בכמה היבטים גיאולוגיים של האזור זיהה סביב האתרים, ממש לאחרונה, גזעים, ענפים ועלים מאובנים ומצוקי נטף נחלים (טרורוטין בלעז), שרידים למעיינות שופעים ולצמחייה עבותה. נאות המדבר שנוצרו בשפכי המעיינות, לחופי הימה המתייבשת, דמו להערכתי למעיינות עין פשחה וכיכר סדום של ימינו, סביבות אקולוגיות אטרקטיביות ופוריות שמשכו אליהן בעלי חיים ובני אדם. ואכן, עושר מיני החי והצומח שמשתקף באתרי עידן מלהיב ומרתק, גם בממצאים מפני השטח עוד לפני שבוצעו חפירות, עובדו ואובחנו הממצאים. מבחינה חברתית אלו הן תקופות מכוננות בהתפתחותן של חברות אנושיות: קבוצות קטנות של ציידים לקטים החלו לקיים במהלך סוף תקופת האבן המאוחרת (אפיפליאולית) אורח חיים שכלל מעבר הדרגתי לנדידה מעגלית סביב אתרים קבועים (שמכונים במחקר אתרי

תפנית בעלילה

מי שעוקב אחר ספרות המקור הישראלית שנכתבת בשנים האחרונות, שם ודאי לב, שבשלב מסוים בעלילה, יופיעו שדי העבר, ירעידו ויערבלו את עולמם של הגיבורים, אולי זו השפעתה של ההיסטוריה היהודית ואולי זה מה שלומדים בחוגים לכתיבה יוצרת... מכל מקום גם בסיפור שלנו הייתה לגילויים של אתרי עידן השפעה מכרעת על סיפור חיינו, כאן ועכשיו: כמה אתרים חשובים נמצאו ממש באזור שבו עתידה הייתה לקום ההרחבה הקהילתית של המושב, תהליכי התכנון הבשילו והסתיימו

ממש עם גילוי האתרים ולאחר שדיווחתי על מציאתם, הם נסקרו על ידי הארכיאולוגית טליה אבולפיה מרשות העתיקות, הוכרזו באופן רשמי כאתרי עתיקות ועצרו את תוכניות הפיתוח. חשיבותם של האתרים איננה מוטלת בספק, וחוק העתיקות מחייב את היזם במימון חפירות ההצלה. זהו החוק ואין לערער עליו, אך תפקודה של רשות העתיקות היה מאכזב לטעמי בהקשר הזה מכמה סיבות: בסקרים המקדימים לא נתגלו אתרי עידן, ועל כן נגרמו למושב ולמועצה הוצאות תכנון יקרות. יתירה מזאת, רק ערנותם של תושבי

האזור היא שמנעה פגיעה הרסנית באתרים. באומדן העלויות לחפירות ההצלה השתמשו ברשות העתיקות בנוסחת חישוב כוללת שאיננה מבחינה בין אתרים שבהם נמצאו הממצאים באתרם (insitu) לבין אזורים נרחבים שנחשפו לתהליכי הבליה ואליהם נסחפו שאריות כלים ופסולת. החישוב השגוי הזה ניפח את אומדן החפירות באורח לא הוגן ולא פרופוציונלי. מאחר שהמושב והמתיישבים בהרחבה הקהילתית המתוכננת לא יוכלו לשאת בעלויות החפירה הכבדות, נעצרו לפי שעה תוכניות הפיתוח הקהילתי ואיתן התוכניות לביצוע חפירות ההצלה. בגלל מאפייניה הרגישים של אדמת החוואר הרכה, ההרס שנגרם לאתרים משיטפונות ומנוכחותם של בני אדם הוא עצום. ללא חפירות וללא שימור יהיו תהליכי ההרס מהירים והכתובת נמצאת על הקיר. אני מקווה שברשות העתיקות ישכילו למהר להוציא את החפירות לפועל ולשלב בחפירות ובגילויים את הקהילה.

אפילוג

כארכיאולוג וגם כחבר מושב עידן אני חש בר מזל על כך שזכיתי לראות את הפלא הזה ולהיות שותף לגאולתם של האתרים הנשכחים והמופלאים האלו מתהום השכחה והנשייה, אך יש גם משהו עצוב ומצמרר בשרידי החיים העשירים שאבדו בבתרונות החוואר: כשאני צועד בנופי הירח שמקיפים את המושב, אינני יכול שלא לחשוב לפעמים, על המושב שלי, הפורח, שהוקם כנגד כל הסיכויים, בעמל וביזע, בליבן של אדמות החוואר הפראיות. האמנם ייפול יום אחד גם הוא קורבן למאכולת הזמן, יתכסה בשמיכת החוואר, ייעלם ויישכח בין הבתרונות האפורים?

הן זהו בסופו של דבר גורלם של כל היצורים החיים, וככל הנראה גם גורלנו "כי זה כל האדם" (קהלת), אולי - בסופו של דבר אפשר וגם צריך, כך נדמה לי - לקבל בהשלמה את גזר דינם של הגשמים והשמש, הרוח והאבק. את גזירת הזמן:

"לֹא נִסְיָפָה עוֹד לְנוֹעַ",

כתב פעם המשורר נתן יונתן

"מִשְׁתָּאִים נִבְיֵט פְּרוּחַ,

אֵיךְ הוּא יַחַד עִם הַיָּמִים, מְפָרְקִים אֶת הַסֵּלָעִים."

על עצותיהם הטובות, על ההערות וההארות אני מבקש להודות לאיתי עבאדי ממרכז מדע ים המלח והערבה, לדוקטור אלי כהן ששון ולפרופסור עופר מרדר מהמחלקה לארכיאולוגיה באוניברסיטת בן גוריון בנגב ולפרופסור גיא ברעוז מהחוג לארכיאולוגיה באוניברסיטת חיפה.

צילום: רועי גלילי

חווארי הלשון סביב עידן - "כמו ים גועש שקפא לפתע"

צילום: אלכס ליבק

שרידי שיניים של יונקים גדולים

מקבלים את העונה החמה עם מבצעים
לוהטים - אביזרים לבריכה, מוסיקה
לספורטאים ומקום של כבוד למזגן:

קייץ לווהט

ספורט

אוזניות עמידות לזיעה
MIRACASE
MBTS 203
רק **99 ₪**

רצועת ריצה
רק **49 ₪**

* תמונת הרצועה להמחשה בלבד

מסיבה

בידורית קריוקי
Proxima M280
~~399 ₪~~
349 ₪

+ מיקרופונים

החיים הטובים

מוט סלפי
רק **49 ₪**

* התמונה להמחשה בלבד

מוסיקה

רמקול בלוטוס
רק **249 ₪**

טלוויזיה

SAMSUNG FULL HD 40"
החל מ- **1,699 ₪**

* התמונה להמחשה בלבד

דיגיטל

מחשב נייד
lenovo
IdeaPad 320-15

החל מ-
1,449 ₪

מתנה לרוכשים!
תיק צד איכותי ועכבר אלחוטי

שחייה

נגן MP3 עם אזניות
~~299 ₪~~
149 ₪

עמיד למים!

סלולר

טלפון
SAMSUNG
GALAXY A8 2018
רק **1,899 ₪**

* המחירים כוללים מע"מ. מחירי המבצע תקפים עד גמר המלאי.

אתם מוזמנים לביקור בחנות בעין יהב

עין יהב

DigitalShop

08-648 6151
www.digital-shop.co.il

מערכות

מעבדה

חנות

עשה זאת בעצמך

זיוה עמית

קשית בצורת איצן

במסיבות וימי הולדת יש כוכב חדש שנקרא "נושבת הדרקון". שם מוזר לפריט מאוד חמוד שקל להכין בבית.

החומרים הדרושים (תמונה 1):

בריסטולים וניירות צבעוניים
מספריים
דבק נוזלי (חסר בתמונה)
נייר דבק
2 קשיות

הוראות הכנה:

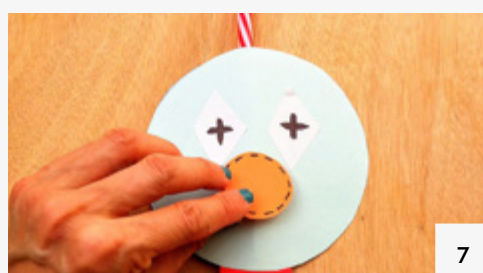
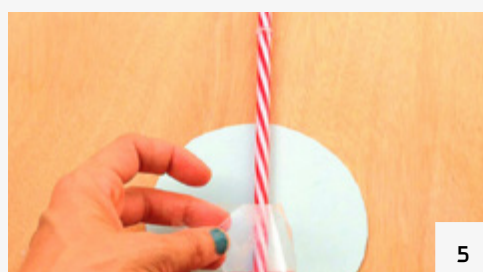
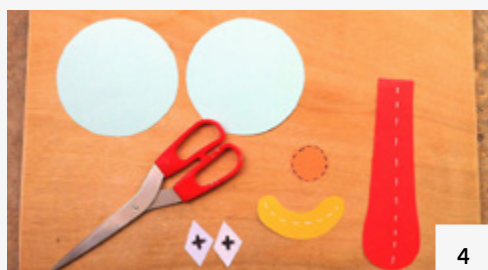
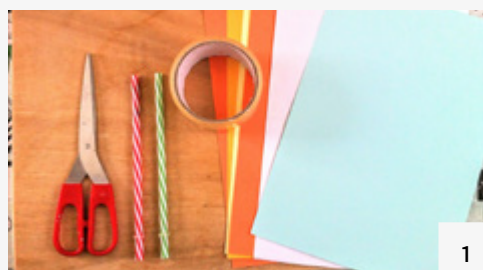
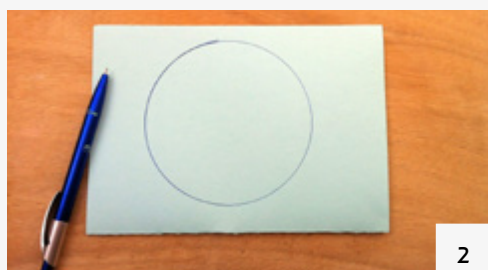
1. סמנו על בריסטול שני עיגולים בקוטר 10 ס"מ וחיתכו אותם בעזרת מספריים (תמונה 2+3).
2. גזרו מהניירות הצבעוניים זוג עיניים, פה, אף ולשון ארוכה במיוחד (תמונה 4).
3. הניחו את אחד העיגולים על משטח העבודה. על קצה העיגול הניחו את הלשון, עליה את הקשית והדביקו את שלושת החלקים יחד בנייר דבק (תמונה 5).
4. הדביקו בדבק נוזלי את העיגול הנוסף שגזרתם על שלושת החלקים מסעיף 3 (תמונה 6).
5. הדביקו בדבק נוזלי את שאר חלקי הפרצוף: עיניים, אף ופה. ניתן להוסיף אביזרים נוספים כגון כובע, מצנפת וכו' (תמונה 7+8).
6. גלגלו את הלשון בעזרת קשית נוספת (תמונות 9+10).
7. נשפו בקשית והלשון תתגלגל החוצה וחוזר חלילה (תמונה 11). והנה לכם ליצן מוציא לשון...

בהצלחה

לכל שאלה אענה בשמחה!

זיו היצירה, זיוה עמית

052-8666223

שירה

אורנה טל

"בארץ הלוהטת הזאת,
מילים צריכות להיות צל." (יהודה עמיחי)
אך אפילו המילים הקרות,
והמילים הקצרות
לא מצליחות להדוף את קרני השמש
החמות.
בארץ הלוהטת הזאת שלנו -
ארץ המדבר,
אני מגיפה חלונות,
וטורקת דלתות,
ותוהה
מדוע כאן
ישבו אבותי?
והיכן נחבאים
חופני השלגים?

בארץ הלוהטת הזאת
אתה אומר לי
לכסות
את גופי
מפניה השוחקות
של השמש,
אך אני
משליכה
מעליי את כסותך,
ומתהלכת
בארץ הלוהטת הזאת
ערומה ושפופה.
"בארץ הלוהטת הזאת
מילים צריכות להיות צל."
הן צריכות למחוק

קרניים חדות
בוהקות
של שמש,
הן צריכות
להשקות
צימאון
של אדם,
ולירוות
את כל
תשוקותי.
בארץ הלוהטת הזאת
מילים צריכות
לצנן,
לנחם
ולהתנחם.

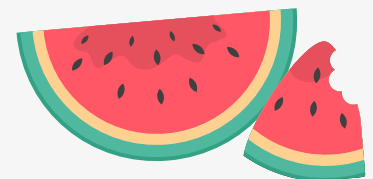
המורה

מוח צעיר / דליה שחר

1. תשבץ צעיר

	(4)	(3)		(2)	(1)
			(6)		(5)
	(8)				(7)
		(10)		(9)	
(13)			(12)		(11)
				(15)	(14)
	(17)				(16)
		(19)			(18)

ח' - כתיב חסר   מ' - כתיב מלא   ר"ת - ראשי תיבות

תשובות והסברים לתשבץ מוח צעיר

61. זצ. 61. (3)	
81. זצ. 81. (2)	71. זצ. 71. (2)
91. זצ. 91. (5)	81. זצ. 81. (3)
101. זצ. 101. (2)	91. זצ. 91. (2)
111. זצ. 111. (4)	101. זצ. 101. (4)
121. זצ. 121. (4)	111. זצ. 111. (5)
131. זצ. 131. (6)	121. זצ. 121. (4)
141. זצ. 141. (8)	131. זצ. 131. (5)
151. זצ. 151. (7)	141. זצ. 141. (2)
161. זצ. 161. (5)	151. זצ. 151. (4)
171. זצ. 171. (3)	161. זצ. 161. (2)
181. זצ. 181. (3)	171. זצ. 171. (4)
191. זצ. 191. (2)	181. זצ. 181. (3)
201. זצ. 201. (2)	191. זצ. 191. (1)
211. זצ. 211. (1)	201. זצ. 201. (1)

מאוזן

1. לא קר לחותן (2)
3. מופרשת מהגוף כשנעה (3)(ח')
5. שייך לצבע ונאכל בקיץ (5)
7. בן משפחה מלך (3)
8. שחור, אדום (2)
9. חשוף שמתרחש בקיץ בד"כ (4)
12. זה ממש בוער שהחמישית תכנס באח של אברהם (4)
14. חודש קייצי מהמשפחה (2)
16. דורית זורמת לפעמים בערבה (5)
18. שכן שחזר בוא למטה! (2)
19. ישנו עם קפטן מצויר (3)

מאונך

1. חשש שחד יתהפך (3)
2. ההוזה חוזר להרגיש טעם (4)
3. זאת באזור (2)
4. השיבי בן צאן כגמול לפשע (5)
6. שניים במשבר לא קטן (4)
10. באירופה ניפול (5)
11. הנילוס יואר (4)
13. רסיס לילה מוסרי? (2)
15. משקע של ראש רפש בבד (3)
17. אחד הבנים חוזר ללא רוח חיים (2)

2. תפזורת מילים - מילים הקשורות לקיץ

המילים יכולות להופיע מימין לשמאל ולהפך מלמעלה למטה ולהפך ובאלכסונים

אבטיח, אוגוסט, ארטיק, בגד-ים, בריכה, גלגל, גלידה, גלשן, חופש גדול, חוף, חם, חמסין, יולי, ים, כובע, משקפים, קייטנה, קייץ, קרטיב, שמש, שלגון, שרב, תירס.

ח	צ	י	י	ק	י	י	ט	נ	ה	מ
מ	ו	ש	ר	ב	צ	מ	ל	ו	ד	ג
ו	ק	פ	ה	ד	ש	ט	י	ח	י	ל
ד	ר	מ	ש	ו	מ	ס	ו	ד	ל	ג
ה	ט	י	ל	ג	ש	ו	ל	ש	ג	ל
מ	י	פ	ת	ר	ד	ג	י	ל	ל	ב
א	ב	ק	י	ב	ל	ו	נ	ג	ש	ר
ב	ת	ש	ר	י	ת	א	ל	ו	נ	י
ט	ח	מ	ס	י	נ	ח	ת	נ	ו	כ
י	ו	מ	ו	מ	ק	י	ט	ר	א	ה
ח	ר	ע	ב	ו	כ	מ	ת	פ	ו	ח

המוח תשבץ היגיון למבוגרים / דליה שחר

(8)	(7)	(6)		(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
			(10)				(9)	
				(12)				(11)
(16)		(15)			(14)	(13)		
			(19)				(18)	(17)
		(23)		(22)		(21)		(20)
	(27)	(26)			(25)			(24)
	(29)					(28)		

ח' - כתיב חסר   מ' - כתיב מלא   ר"ת - ראשי תיבות

פתרונות לתשבץ

67. 11
87. ԱԹԱԹ (ԷՌ=ԱԹ)
97. ԵԼ. (Ա.Հ.Մ. ԱԹԱԹԱԹ)
Խ7. ԷԼ.Մ. (ԷԹԱԹ ԷԷԼ.Մ. Հ.Մ.)
Հ7. ԹԱԹ (Ա.Հ.Մ. ԱԹԱԹԱԹ)
07. ՈԼԹ (ԷՄԱԼԼ. ԱԼԹ)
ՀԷ. Թ (ԷՄԱԼԼ. Թ)
5Է. ԵԼԱ
ԷԷ. ԵԼ (Ա.Հ.Մ. ԱԹԱԹԱԹ)
ՀԷ. ԷԱԼ (Ա, ԷԱԼ ԷԱԼ)
ԷԷ. ԷԱԼ (ԷՄԱԼԼ. Հ ԷԱԼ)
6. ԱԹԱԹ ԷԱԼ (ՄԷԼԼԹ)
9. ԹԱԼ (ՄԷԼԼԹ ԱԼԼԹ)
Է. ԷԱԼԼ (Հ. ԷԱԼԼ)
Է. ԱԼԼ (ԷԱԼԼ=ԼԹ ԱԼԼ Լ=007) (Է)
ԱԼԼ

22' ԼԻ (ԵՄԼԼԼ ԼԼ)
 52' ՀՈ (ԵՄԼԼԼ ՈՂ)
 Է2' ՈԳ (ԵՄԼԼԼ ԳՈ)
 22' ԱՍ
 12' ԱՈ
 61' ՍՈ
 81' ՈԼԵ (Ո+ԼԵ)
 91' ՍԱՈԼ (ՍՈ + ՈԼ)
 Խ1' ԳՈ
 11' ԸՈՐԵ (ՄԻԼԵ)
 01' ՍՈ (ՍԼԼ ԱՍ)
 8' ՀԼ (ՍԼԼ ՏՀ)
 2' ՄԼԸ (ԱՀԼ ԱՈՍԵՍ)
 9' ՈԸԼ (Ո+ԸԼ)
 5' ՍՈԸ (ՄԻԼԸ)
 Խ' ԼԳ (ՍԼԼ ԳԼ)
 Է' ԼՀ
 2' ՀՍՈ (ԱՀԼ ԱՈՍԵՍ)
 ԱՄԼԼ

מאוזן

1. שלגון לי בחוף (5)
6. נטע תלש (3)
9. שתף קו חיץ בחודשים יולי אוגוסט (3,5)
11. נבל חזר לרקוב (3)
12. בקור מספיק לא קעור (4)
13. אברהם, אורי, הלל (3)
15. חיגר דילג בחג (3) (ח')
17. נחמן חוזר קיים (2)
20. עדיין לא תלש שערות בשובו (3)
22. מערכת שעון דוד אמבט (3)
24. קמילה, נשמע שיש לה חוזה (5)
26. נשא בטן האדמה (3)
28. נענע הוא פרי קייצי? (4)
29. מפרנס בבודהיזם (2)

מאונך

2. ארז שחור לבן (3)
3. סוכנות בחודש קיצי (4)
4. ג'וני מחזיר תחבושת (2)
5. הקשה בקידום מכירות (4)
6. שבע"ח חדיר לאור (4)
7. שמן קמח לחם מתוק (4)
8. מוקיון חוזר לא בשמש (2)
10. אחד הבנים חזר ללא רוח חיים (2)
11. בד"כ בחופשה יקטינה (6)
14. קו עיר (2)
16. שרב לא קר במזרח הרחוק (5)
18. שדי בחום רב (3)
19. קרוב משפחה לא קר (2)
21. חשוב לשתות בקיץ מכל כיוון (3)
22. אבן ליד מודיעין (3)
23. פרשת שבוע חוזרת לטבח (2) (ר"ת)
25. כשעבד בצק החזיר רדיד (2)
27. בסוד יעלה נכרי (2)

פעילויות קיץ בערבה

יובל דיין

קתדרה של החופש הגדול
חוגי בוקר והרצאות בימי שלישי לגיל השלישי

קולנוע ערבה
כל יום רביעי | אולם רוזנטל | כרטיסים בסמרטיקט

בית הספר של החופש הגדול
כיתות א'-ג' | 1-19/7

על גלגלים
כיתות ד'-ו' | 15-16/8, 31/7-2/8, 10-12/7
כיתות ז'-ט' | 12-16/8

מחנות ספורט
כללי וג'ודו - כיתות א'-ג' | 22-26/7
ג'ודו - כיתות ד'-ו' | 15-19/7
כדורסל - ד'-ח' | 1-5/7

מחנה מוזיקה
כיתות ה'-ט' | 5-9/8

קייטנת מדע
כיתות א'-ו' | 5-9/8

טיולי תנועה וסיירות
מידע מפורט באתר הערבה

באבילילה
פעילויות ערב לנוער בחופש הגדול
ומסיבת סוף הקיץ - יובל דיין בהופעה! | 29/8